

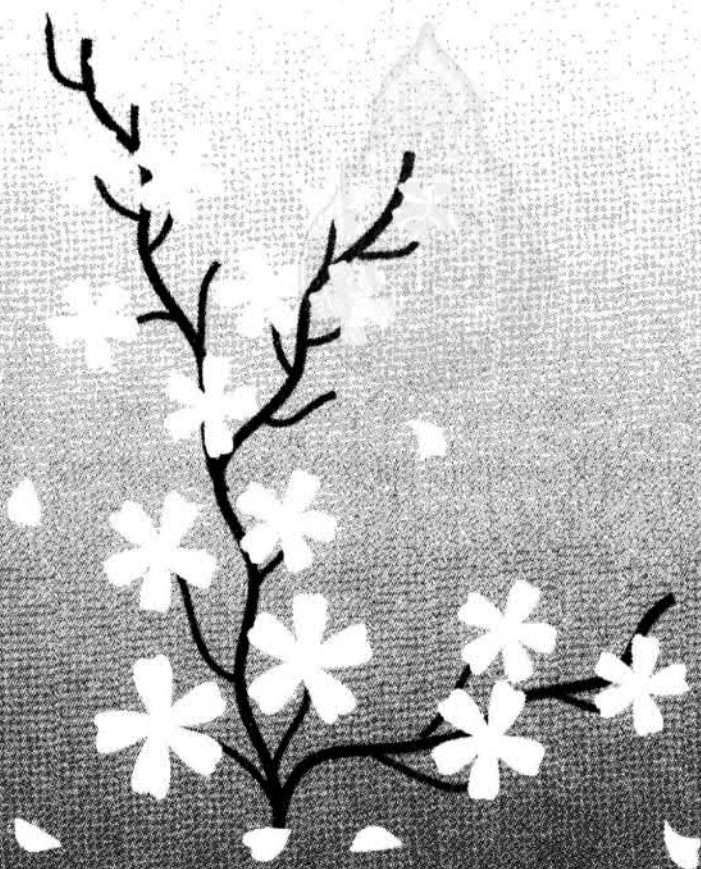
คู่มือการใช้ทอชยานภาษาไทยประกอบการเรียนการสอน

ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา



๑๔
๑๖
๖
๖
คู่มือการใช้บทอาขยานภาษาไทยประกอบการเรียนการสอน

ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา



คู่มือการใช้บทอาขยานภาษาไทยประกอบการเรียนการสอน

ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง พ.ศ. ๒๕๔๓

จำนวนพิมพ์ ๔๘,๐๐๐ เล่ม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ศึกษาธิการ, กระทรวง.

คู่มือการใช้บทอาขยานภาษาไทยประกอบการเรียน

การสอน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ :

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ, ๒๕๔๓.

๘๐ หน้า

๑. อาขยาน : รวบรวมทางวัฒนธรรม

๒. การท่องบทอาขยานภาษาไทย

๓. การใส่ทำนองเพลงไทยในการขับร้องบทอาขยาน

๔. การนำบทอาขยานภาษาไทยไปใช้ประกอบการเรียน

การสอน

895.91107

ISBN 974-268-8982



ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำคู่มือการใช้บทอาชยานภาษา
ไทยประกอบการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษาและมัธยม
ศึกษาขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้
หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

(นายทองคุณ หงส์พันธุ์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ



ำนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบให้นักเรียนระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศได้ท่องอาขยานภาษา
ไทย ซึ่งคัดเลือกจากบทประพันธ์ที่มีความไพเราะงดงามทั้ง
ภาษา กลวิธีการแต่ง และสารประโยชน์ เพื่อให้เยาวชนไทยได้
ศึกษาวัฒนธรรม คุณธรรมและจริยธรรม อันจะนำไปสู่การร่วม
รู้ ร่วมคิด ร่วมชาติ และสนองความต้องการของหลักสูตร
โดยกรมวิชาการได้จัดพิมพ์หนังสืออ่านเพิ่มเติม บทอาขยาน
ภาษาไทย ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาแจกให้
โรงเรียนทั่วประเทศนั้น เพื่อให้ครูสามารถนำบทอาขยาน
ภาษาไทยไปใช้ประกอบการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
กรมวิชาการจึงได้จัดทำหนังสือคู่มือการใช้บทอาขยานภาษาไทย
ประกอบการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษาและมัธยม
ศึกษาขึ้น

คู่มือการใช้บทอาขยานภาษาไทยประกอบการเรียน
การสอนนี้จะอธิบายความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการ
ท่องอาขยาน เกณฑ์การคัดเลือกบทอาขยาน การสอนให้
นักเรียนท่องบทอาขยานเป็นทำนองเสนาะ การใส่ทำนองเพลงไทย
ในการขับร้องบทอาขยาน การนำบทอาขยานไปใช้ประกอบ

การเรียนการสอนในวิชาภาษาไทย และการนำบทอาขยานไป
บูรณาการกับวิชาอื่นๆ

เพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านทำนองเสนาะคำประพันธ์ได้
ถูกต้องไพเราะ และขับร้องเพลงไทยทำนองง่ายๆ ได้ อันจะ
ช่วยให้การท่องบทอาขยานมีความสุขสนุกสนาน กรมวิชาการได้
จัดทำแถบบันทึกเสียงภาษาไทยชุด “อ่านอย่างไรให้เสนาะ”
ซึ่งเป็นแถบบันทึกเสียงการอ่านทำนองเสนาะ บทอาขยานและ
การขับร้องเพลงไทยโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมเป็นคณะกรรมการ
จัดทำและศิลปินแห่งชาติ คือ นางสุดจิตต์ ดุริยประณีต เป็น
ผู้กำหนดทำนองเพลงและควบคุมการผลิต แถบบันทึกเสียง
ดังกล่าว กรมวิชาการได้ผลิตแจกให้โรงเรียนทั่วประเทศแล้ว

กรมวิชาการขอขอบคุณคณะกรรมการจัดทำคู่มือการ
ใช้บทอาขยานภาษาไทยประกอบการเรียนการสอน ระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนช่วยให้การทำ
หนังสือเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีไว้ ณ ที่นี้

0
อรุณ ✓

(นายอรุณ จันทวานิช)

อธิบดีกรมวิชาการ

๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๓



ารบัญ

หน้า

ำนำ

บทที่ ๑	อาชยาน : ารร่วมทางวัฒนธรรม	๑
บทที่ ๒	การท่องบทธาชยานภาษาไทย	๑๙
บทที่ ๓	การใส่ทำนองเพลงไทยในการขับร้อง บทอาชยาน	๒๘
บทที่ ๔	การนำบทอาชยานภาษาไทยไปใช้ ประกอบการเรียนการสอน	๓๘
คำสังกระทรวงศีกษาธิการฯ เรื่องแต่งตั้งคณะ กรรมการจัดทำคู่มือการใช้บทอาชยานภาษาไทย ประกอบการเรียนการสอนฯ		๗๐
คณะผู้จัดทำ		๗๓

บทที่ ๑

อาขยาน :

รากร่วมทางวัฒนธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕
ให้นิยามคำ “อาขยาน” ไว้ว่า บทท่องจำ การเล่า การบอก
การสวด เรื่อง นิทาน

อาขยาน อ่านออกเสียงได้สองอย่างคือ อา-ชะ-ยาน
หรือ คา-ชะ-ยาน

ในอดีตการท่องอาขยานเป็นการท่องจำบทหรือกรอนที่
ถือว่าไพเราะ โดยครูจะคัดเลือกมาให้นักเรียนท่อง มีความ
สั้นยาวตามความสามารถในการท่องจำของนักเรียนตาม
ระดับชั้น เช่น ระดับประถมศึกษา อาจให้นักเรียนท่องบท
ดอกสร้อยประมาณ ๓-๔ บท ระดับมัธยมศึกษาท่องมหาเวส-
สันดรชาดก ความยาวประมาณ ๑ หน้า เป็นต้น บทอาขยาน
ครูได้เลือกคัดตัดตอนมาจากหนังสือวรรณคดีหรือบทกวีนิพนธ์
ที่ไพเราะ มีสุนทรียรสทั้งถ้อยคำ เป็นพรรณนาโวหารที่ซาบซึ้ง
กินใจ ได้สาระทางด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะเป็นการ
สอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การท่องบทอาขยานพร้อมกันทั้ง
ห้องโดยใช้เวลาในตอนเย็นก่อนเลิกเรียนเล็กน้อย จึงทำให้ผู้ที่
เคยท่องอาขยานในสมัยนั้นทวนรำลึกถึงบรรยากาศของการ
ท่องอาขยานว่า เป็นช่วงเวลาที่น่าประทับใจ เกิดการสืบทอด

ทางวัฒนธรรมและปลูกสำนึกให้เยาวชนรู้จักซาบซึ้งในบทกลอน
มาตั้งแต่เยาว์วัย

การท่องอาขยานในอดีต จึงมิใช่การท่องแบบนกแก้วนกขุนทอง แต่เป็นการท่องเพื่อให้เกิดการจำและรับรู้ เกิด
ทักษะทางภาษาไทยและเห็นคุณค่า ตลอดจนสามารถนำไปใช้
ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ จนถึงหลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๓๓ ในหลักสูตรที่กล่าวมานี้มิได้ระบุให้ชัดเจนว่าให้ท่องบทอาขยาน
ดังนั้น บางโรงเรียนก็ให้นักเรียนท่อง แต่บางโรงเรียนก็มิได้
ให้นักเรียนท่อง จึงเป็นสาเหตุให้การท่องบทอาขยานเริ่มจาง
หายไป จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ ได้มีการกำหนดให้
ท่องบทอาขยานในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย แต่ก็ยังไม่มี การปฏิบัติเท่าที่ควร จึงเป็นสาเหตุหนึ่ง
ที่ทำให้เยาวชนไทยในปัจจุบันไม่เห็นคุณค่าของวรรณคดีไทย

การท่องอาขยานเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความ
ซาบซึ้ง เห็นคุณค่าและความงามของภาษา ได้แนวทาง
ปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม
ไทยที่เป็นเอกลักษณ์และสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ อันควร

ค่าแก่การรักษาและสืบสานให้คงอยู่ตลอดไป รวมทั้งยังช่วย
กล่อมเกลাজิตใจให้นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงามและใฝ่
จิตใจให้รักชาติ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวชาน

๑. เพื่อให้เด็กเรียนตระหนักในคุณค่าของภาษาไทย
และให้ซาบซึ้งในความไพเราะของบทกวีกรอง
๒. เพื่อเป็นพื้นฐานในการแต่งคำประพันธ์
๓. เพื่อให้เป็นสื่อในการถ่ายทอดคุณธรรม คติธรรม
และข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่เยาวชน
๔. เพื่อส่งเสริมให้มีจิตสำนึกทางวัฒนธรรมของคนใน
ชาติในฐานะ “รากร่วมทางวัฒนธรรม”

การท่องเที่ยวชานจึงเป็นแนวทางที่จะทำให้เยาวชน
หันกลับมาซึมซับและชื่นชมวัฒนธรรมไทยได้ อนึ่งการท่องเที่ยว
ชานนิยมให้ท่องออกเสียงพร้อมเพรียงกันทั้งชั้น เพราะ
ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยพัฒนาความจำและ
ช่วยให้คนที่ท่องไม่คล่องสามารถท่องได้คล่องขึ้น และมั่นใจ
ว่าตนท่องได้ถูกต้องแล้ว

บทอาขยานที่กำหนดให้ท่องจำ

เพื่อให้เด็กเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่ว

ประเทศ มีบทอาชยานภาษาไทยที่มีความงดงามทั้งภาษา กลวิธี
การแต่ง และสารประโยชน์ ให้เยาวชนได้ศึกษาวัฒนธรรม
คุณธรรมและจริยธรรม อันจะนำไปสู่การร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมชาติ
และสนองการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาภาษาไทย
กระทรวงศึกษาธิการจึงพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือก
อาชยานภาษาไทยสำหรับนักเรียน เพื่อพิจารณาคัดเลือก
บทอาชยานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยม
ศึกษาท้องจำ โดยมีศาสตราจารย์รัฐปะนีย์ นาครทรรพ
เป็นประธาน นายประยคม ชองทอง นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
ผู้แทนกรมต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกรรมการ และ
กรมวิชาการเป็นฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า
บทอาชยานที่คัดเลือกนั้น นอกจากกระทรวงศึกษาธิการจะเป็น
ผู้กำหนดให้แล้ว ควรจะเปิดโอกาสให้บุคลากรในท้องถิ่น ได้แก่
ครู บิดามารดา ผู้ปกครอง และนักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือก
ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
๒๕๔๒ ที่ให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย
จึงได้แบ่งอาชยานออกเป็น ๓ ประเภท คือ อาชยานบทหลัก
บทรอง และบทเลือกอิสระ มีรายละเอียดดังนี้

บทหลัก หมายถึง บทอาชยานที่กระทรวงศึกษาธิการ
เป็นผู้กำหนดให้นักเรียนท้องจำเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ทั่วประเทศ โดยให้ท้องจำทุกชั้น ทุกภาคเรียน บทหลักนี้

กำหนดให้โรงเรียนทุกโรงทั่วประเทศต้องบทเดียวกันในแต่ละระดับชั้น เนื่องจากเป็นบทที่ไพเราะ มีความถูกต้องทางฉันทลักษณ์และให้คติสอนใจ โดยคัดเลือกจากหนังสือเรียนภาษาไทยฉบับกระทรวงศึกษาธิการ การจัดพิมพ์ยึดตามต้นฉบับหนังสือเรียน เช่น แมวเถิกแมวเหมียว พฤษภาทศมาสยามาเสสดี หากในชั้นเรียนได้มีบทที่สมควรคัดเลือกไม่เพียงพอ คณะกรรมการก็ได้คัดสรรบทที่ไพเราะใหม่จากบทประพันธ์ภายนอกหนังสือเรียน ในระดับประถมศึกษา เช่น ดอกสร้อยสุภาวดี บทประพันธ์ลิลิตบางสุภาวดี วิชาเหมือนสำเภา เป็นต้น ในระดับมัธยมศึกษา เช่น ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง เป็นต้น

บทรอง หมายถึง บทอาขยานที่ครูผู้สอนหรือสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนท่องจำเสริมจากบทอาขยานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด (บทหลัก) เป็นบทหรือยกรองที่มีลักษณะตรงตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกบทอาขยาน อาจเป็นบทหรือยกรองที่แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก คำขวัญ (ภาคเหนือ) ฝน (ภาคอีสาน) เพลงชาไร่ (เพลงกล่อมเด็กภาคใต้) เพลงร้องเร็ด บทกวีร่วมสมัยที่มีคุณค่า ฯลฯ โดยกำหนดให้ท่องจำภาคเรียนละ ๑ บทเป็นอย่างน้อย บทรองนี้มีได้บังคับให้ท่อง แต่เป็นความสมัครใจเพื่อให้ครูอาจารย์ บิดามารดา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องใน

ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพิจารณาเลือกบทประพันธ์ดี ๆ มา
ท่องได้เอง สำหรับบทรองที่ได้รวบรวมมาจัดพิมพ์ในหนังสือ
รวมบทอาขยานนี้ ได้คัดเลือกมาให้เพียงเป็นตัวอย่าง มิได้
คาดหวังให้ท่องทั้งหมด เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการ
คัดเลือกบทรองในโรงเรียนของตนเอง ตัวอย่างบทรองได้คัด
เลือกจากเพลงพื้นบ้านของภาคต่างๆ ซึ่งมีผู้รวบรวมไว้ และ
จากบทกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของกวีผู้มีผลงานที่ได้รับการยกย่อง
จากองค์กรต่างๆ

บทเลือกอิสระ หมายถึง บทอาขยานที่นักเรียนแต่ละ
คนชื่นชอบและเลือกสรรมาท่องเองด้วยความสมัครใจ โดย
ความเห็นชอบของครูผู้สอนหรือสถานศึกษา อาจเป็นบทรัก-
กรรรมที่มีผู้แต่งไว้ หรือเป็นบทรักยกทรงที่นักเรียนแต่งขึ้นเอง
หรือผู้ปกครองเป็นผู้แต่งขึ้นก็ได้ แต่ต้องบอกได้ว่ามีเหตุผล
อย่างไรจึงได้เลือกบทรักยกทรงนั้นๆ มาท่องจำเป็นบทอาขยาน
ของตนเอง บทเลือกอิสระต้องการให้เยาวชนเกิดความภูมิใจ
มั่นใจที่จะเลือกบทประพันธ์นำมาท่องเอง เป็นการท่องด้วยความ
สมัครใจเช่นกัน

เกณฑ์การคัดเลือกบทอาขยาน

ในการคัดเลือกบทอาขยาน กระทรวงศึกษาธิการมีแนวทาง
การเลือกบทหลักว่าควรเป็นบทรักยกทรงที่มีลักษณะดังนี้

๑. มีเนื้อหา ความยากง่ายเหมาะสมกับวัย

๒. มีรูปแบบที่หลากหลาย รูปแบบการประพันธ์ของบทอาขยานมีความหลากหลาย เหมาะกับวัยของผู้เรียนตามระดับชั้น เช่น ในระดับประถมศึกษาเป็นคำคล้องจอง กลอน หก กลอนแปด กาพย์ยานี กาพย์ฉกั๋ง และกาพย์สุรางคนางค์ ส่วนระดับมัธยมศึกษาเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ลิลิต ฯลฯ

๓. มีความยาวพอเหมาะพอควร

๔. มีคุณธรรม คติธรรม ให้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม

๕. มีสุนทรียรสทางภาษา คือ ใช้ภาษาที่มีความไพเราะงดงาม

๖. มีความถูกต้องตามจันท์ลักษณะ

ตามเกณฑ์นี้โรงเรียน ทั้งสิ้น และนักเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการเลือกบทรองและบทเลือกอิสระได้ จำนวนบทอาขยานบทหลักที่ต้องท่องพร้อมกันทั้งชั้น ระดับประถมศึกษาเฉลี่ย ๒-๓ บทต่อปี ระดับมัธยมศึกษา เฉลี่ย ๔-๕ บทต่อปี ส่วนบทรองและบทเลือกอิสระให้เลือกตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เลือก การที่คงอาขยานจะช่วยปลูกจิตสำนึกทางวัฒนธรรมในฐานะ “รากรวมทางวัฒนธรรม” ตามที่ต้องการได้หรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับความจริงใจเอาใจและความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่าย

บทอาขยานดังกล่าวมานี้ กรมวิชาการ กระทรวง
ศึกษาธิการ ได้รวบรวมจัดพิมพ์เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมแจก
สถานศึกษาทั่วประเทศ และจัดพิมพ์จำหน่ายโดยองค์การค้า
ของคุรุสภา สำหรับอาขยานบทหลัก กรมวิชาการได้ระบุ
และจัดพิมพ์เพิ่มเติมไว้ในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ฉบับ
กระทรวงศึกษาธิการ ครบทุกบทแล้ว ดังรายการบทอาขยาน
ต่อไปนี้

รายการบทอาขยานบทหลัก ระดับประถมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

แมวเหมียวแยกเขี้ยวขึงฟัน^๑ ในหนังสือดอกลีลย์สุภาชนิด
รักเมืองไทย ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด พื้นฐานภาษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เล่ม ๒ หน้า ๑๑๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ไก่แจ้ ในหนังสือดอกลีลย์สุภาชนิด
รักษาป่า ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด พื้นฐานภาษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๑๒๓

^๑ บทอาขยานฉบับนี้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมจากบทอาขยานฉบับเดิม
ที่พิมพ์ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด พื้นฐานภาษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

- เด็กน้อย ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด พื้นฐานภาษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เล่ม ๑ หน้า ๑๓
- วิชาหนาเจ้า ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด พื้นฐานภาษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๙๖

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี ชั่วดีเป็นตรา*

ในหนังสือบทประพันธ์อธิบายสุภาษิต

- พฤษภาศร ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด พื้นฐานภาษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่ม ๑ หน้า ๕๘
- สยามานุสสติ ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด พื้นฐานภาษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่ม ๑ หน้า ๑๑๖

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ในหนังสือบทประพันธ์อธิบายสุภาษิต

วิชาเหมือนสินค้า ในหนังสือเตรียมศึกษา เล่ม ๓

ผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถม
ศึกษาปีที่ ๕ เล่ม ๑ หน้า ๙๔-๙๕

* อยู่บนดกหนังสือเรียน ในการพิมพ์หนังสือเรียนภาษาไทยครั้งต่อไป กรมวิชาการ
จะจัดพิมพ์ไว้ด้วยเล่ม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ผู้ชนะ	ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๑ หน้า ๘๑
เป็นมนุษย์หรือเป็นคน	ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๑ หน้า ๑๔๐
โคลงโลกนิติ ๓ บท	ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๒ หน้า ๑๒๒-๑๒๓

รายการตัวอย่างบทอาขยานบทรอง ระดับประถมศึกษา

๑. กาเหว่า (เพลงกล่อมเด็ก ภาคกลาง)
๒. เจ้าดวงมาลา (บทเชิดดอกไม้ เพลงพื้นบ้านภาคใต้)
๓. ไทยรวมกำลังตั้งมั่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระร่วง)
๔. ปากใดเกินปรีความู้ (ประมวลธรรมยอดคำสอนภาษาไทยกลางและภาษาไทยอีสาน)
๕. ฝนตก แดดออก ฐะปะนีย์ นาครทรรพ
๖. เพลงชาติ นภลัย สุวรรณหาด
๗. เพลงยาวเจ้าอิศรญาณ สุภาษิตอิศรญาณ

- | | |
|---------------------------|---|
| ๘. มาลี (เงาะป่า) | พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว |
| ๙. อนึ่งเวลาถิ่น | (วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทคำสอน) |
| ๑๐. อย่างนี้ใกล้ถึงเงินคำ | (วรรณกรรมล้านนา ปู่เจ้าสอนหลาน) |

รายการบทอาขยานบทหลัก ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

นิคมพจน์ กาพย์ห่อโคลง พระยาอุปทิศศิลปสาร

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษะสัมพันธ์ เล่ม ๑
หน้า ๘๐ (ทั้งหมด)

รามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษะสัมพันธ์ เล่ม ๑
หน้า ๙๑ ตั้งแต่ “โอ้วสมเด็จพระเชษฐา” ถึง
“ตั้งว่าจะสิ้นสมประดีฯ” และตอนศึกอินทรีชิต ตั้งแต่
“บุษเอยบุษบกแก้ว” ถึง “เร็วคล้ายรีบเคลื่อนเลื่อน-
ลอยมา”*

*ดูบนคาบหนังสือเรียน ในการพิมพ์หนังสือเรียนภาษาไทยครั้งต่อไป กรมวิชาการ
จะจัดพิมพ์ไว้ด้วยเล่ม

สัควา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ
ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษสัมพันธ์ เล่ม ๑
หน้า ๑๖๙
(เฉพาะบทที่ขึ้นต้นว่า “สัควาหวานอื่นมีหมื่นแสน”)

บุพการี อังคาร กัลยาณพงศ์
ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษสัมพันธ์ เล่ม ๑
หน้า ๑๗๐ (ทั้งหมด)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

พระสุริโยทัยขาดคอช้าง พระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว
ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษสัมพันธ์ เล่ม ๒
หน้า ๑๓๖ (๔ บท)

บทเสภาสามัคคีเสวก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า-
อยู่หัว
ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษสัมพันธ์ เล่ม ๒
หน้า ๑๔๑ (๖ บท)

วัฒนธรรม หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล
ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษสัมพันธ์ เล่ม ๒
หน้า ๑๔๔ (ทั้งหมด)

พระอภัยมณี พระสุนทรโวหาร (ภู่)

ตอน อุศเรนตีเมืองผลิก ตั้งแต่ “สงสารสุดอุศเรนเมื่อ
รู้สึก” ถึง “เชิญภิปรายโปรดตรัสสัตย์สัญญา”* และ
ตอน พระอภัยมณีตีเมืองใหม่ ตั้งแต่ “วิเวกวีดกริด
เสียงสำเนียงสนั่น” ถึง “จะอาวรณ์อ้างว้างอยู่วังเวง”

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษะสัมพันธ์ เล่ม ๓
หน้า ๔๖ ตั้งแต่ “เจ้าพลายงามความแสนสงสารแม่”
ถึง “โธ่เปล่าตาต่างละอันยืนตะลึงฯ” และในหนังสือ
เรียนภาษาไทย ชุด ทักษะสัมพันธ์ เล่ม ๓ หน้า ๕๑-๕๒
ตั้งแต่ “คร้านั้นขุนแผนแสนสุภาพ” ถึง “ได้ป้องกัน
กายาข้างหน้าไปฯ”

โคลงโลกนิติ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษะสัมพันธ์ เล่ม ๓
รวม ๕ บท ได้แก่ บทที่ขึ้นต้นว่า

นาคิมพิพเพียง	สุริโย	(หน้า ๖๖)
พระสมุทรสุดลูกคลื่น	คณนา	(หน้า ๖๘)
เจ็ดวันเว้นติดขัดอม	दनตรี	(หน้า ๖๙)

*อยู่ในเอกหนังสือเรียน ในสารพิมพ์หนังสือเรียนภาษาไทย ครั้งต่อไป กรมวิชาการ
จะจัดพิมพ์ไว้ท้ายเล่ม

ก้านบัวบอกลึกตื่น ขลธาร (หน้า ๙๐)

เพื่อนกิน ลิ่นทรัพย์แล้ว แหนงหนี (หน้า ๙๑)

จาก นิราศนรินทร์ นายนรินทร์เบศรี (อิน)

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษะสัมพันธ์ เล่ม ๓

หน้า ๑๑๒ (ทั้งหมด)

รายการบทอาขยานบทหลัก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

นิราศพระบาท สุนทรภู่

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม
๑ หน้า ๑๘๘ ตั้งแต่ “พื้นผนังหลังบัวที่ฐานบัว” ถึง
“ฟุ้งกระจายรินรินทั้งห้องทอง”

ธรรมาธรรมะสงคราม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม
๒ หน้า ๑๙๔-๑๙๕ ตั้งแต่ “ดูก่อนนิกรชน” ถึง
“ตรรกมจะหรรษา”

สวรรณค์ชั้นกวี พระราชนิพนธ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม
๒ หน้า ๒๒๗ (ทั้งหมด)

อิเหนา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ตอน สังคามาระดาแต่งงาน ตั้งแต่ “พระเสด็จลดเลี้ยว

เทียมม” ถึง “เหมือนจะอย่างวางวังเวียนง”.

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม
๓ หน้า ๑๘๐-๑๘๑ ตั้งแต่ “โส โภธิสตุโต
ปางนั้นสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์” ถึง “ตั้งแต่จะเชยชม
พระปิยบุตรทานบารมี แห่งหน่อพระชินศรีเจ้านั้นแล”

ยามมิด ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม
๓ หน้า ๒๑๙ (ทั้งหมด)

ลิลิตตะเลงพ่าย สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ-
ปรมาธิบดีขิโนรส

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม
๔ หน้า ๑๘๒

ตั้งแต่บทที่ขึ้นต้นว่า “เบื้องนั้นณนาทผู้ สยามินทร์”
ถึงบทที่จบว่า “วายวิวัฒม์สุดสิ้น สู่ฟ้าเสวยสวรรค์”

นมัสการอาจารย์คุณ พระยาศรีสุนทรโวหาร
(นัคย อาจารย์ยางกูร)

*ดูขอบหนังสืออื่นๆ ในสารพิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาไทยครั้งต่อไป ตามวิสัย
จะจัดพิมพ์ไว้ก่อน

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม
๔ หน้า ๒๕๐ (ทั้งหมด)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

กาพย์เห่เรือ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรฯ

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณลักษณะวิจารณ์
เล่ม ๑ หน้า ๑๕๑-๑๕๒ ตั้งแต่ “ปางเสด็จประเวศด้าว
ชลาลัย” ถึง “เหิมทั้นขึ้นกระมล ยลม์จนาสารพันมี”

มงคลสูตรคำฉันท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณลักษณะวิจารณ์
เล่ม ๑ หน้า ๒๐๓ ตั้งแต่บทที่ขึ้นต้นว่า “หนึ่งคือบ่คบพาล
เพราะจะพาประพฤติดี” ถึงบทที่ขึ้นต้นว่า “การ
งานกระทำไป บมียุ่งและสับสน”

วาริดุริยางค์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณลักษณะวิจารณ์
เล่ม ๒ หน้า ๒๔๓-๒๔๔ ตั้งแต่ “จงหยุดชมชื่นใจใน
ใจเกิด” ถึง “และขึ้นเขยกับชีวิตทุกทิศทาง”

ขุนช้างขุนแผน จมื่นหอสุมุดแห่งชาติ

ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง ตั้งแต่ “โจนลงกลางชาน
ร้านดอกไม้” ถึง “ถัดนั้นย่างเยื้องข้าเลื่องมา”

*อยู่นอกหนังสือเรียน ในการพิมพ์หนังสือเรียนภาษาไทยครั้งต่อไป กรมวิชาการ
จะจัดพิมพ์ไว้ท้ายเล่ม

รายการตัวอย่างบทอาขยานบทกรอง ระดับมัธยมศึกษา

๑. คำวาทิต พระครูชัยสีลวิมล
จากลำนนาภาสิต รวบรวม
โดย ยุทธ เดชคำรน
๒. ไคลงกระทุ้สุภาสิต หลวงพัฒน์พงษ์ภักดี (พิมพ์
สุขยางค์)
๓. ณ ยามสายัณห์ สุกกร ผลชีวิน
จากวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓
๔. ดอกไม้จะบาน จิระนันท์ พิตรปรีชา
๕. นมัสการพระพุทฺธคุณ
๖. นมัสการพระธรรมคุณ } พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย
อาจารย์ยางกูร)
๗. นมัสการพระสังฆคุณ } จากวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔
๘. บททำรำเบื่องต้น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนคร-
ศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏ
นครศรีธรรมราช
๙. ผิ่งทะเลตะวันตก พนม นันทพุกษ์
๑๐. วรรณกรรมคำสอนอีสาน กาพย์ปู่สอนหลาน
๑๑. ไหมแท่ที่แม่ทอ ไพรินทร์ ขาวงาม
๑๒. อยู่เพื่ออะไร อุชเชณี

หมายเหตุ นอกจากรายการตัวอย่างบททองทั้ง ๑๒ บทแล้ว
โรงเรียนอาจเลือกตอนที่น่าสนใจจากหนังสือเขียนแผ่นดิน
ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่กล่าวถึงสถานที่ในจังหวัด
ที่นักเรียนมีภูมิลำเนาอยู่ก็ได้



บทที่ ๒

การทออบก

อาชยานภาษาไทย

วรรณคดีและบทประพันธ์ที่กระทรวงศึกษาธิการได้คัดเลือกให้นักเรียนเรียนในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ล้วนเป็นบทประพันธ์อันมีคุณค่า เสริมสร้างความรู้ ทักษะ สติปัญญา พัฒนาจิตใจ ถ้ายทอดคุณธรรม คติธรรม ให้ข้อคิดและส่งเสริมให้มีจิตสำนึกทางวัฒนธรรมมาลงชาติดินนอกเหนือไปจากสุนทรียรสของบทประพันธ์ เพื่อให้เกิดความหวงแหนและดำรงรักษาไว้ด้วยการปฏิบัติอย่างถูกต้อง กระทรวงศึกษาธิการปรารถนาจะให้นักเรียนได้รับคุณค่าดังกล่าว จึงได้กำหนดให้นักเรียนท่องจำบทอาชยานซึ่งเป็นบททรัพยากรที่ดี มีความไพเราะ ให้ข้อคิดและคติธรรมไว้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และจดจำไว้เป็นแบบอย่างในการพูด การเขียน หรือกล่าวอ้างอิงได้

การดำเนินการสอนให้นักเรียนท่องบทอาชยาน

การสอนให้นักเรียนท่องบทอาชยานควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

๑. ก่อนอื่นครูจะต้องบอกจุดประสงค์ของการท่องจำบทอาชยานว่าแต่ละบทมีความมุ่งหมายอย่างไร นักเรียนจะได้คุณประโยชน์อะไรบ้าง

๒. ให้นักเรียนได้เรียนรู้ลักษณะของคำประพันธ์แต่ละบท รู้ความหมายของศัพท์ ถอดความหมายของศัพท์ ถอดความหมายของคำประพันธ์ได้ และนักเรียนได้ข้อคิดจากบทประพันธ์นั้นอย่างไร

๓. ให้นักเรียนอ่านบทประพันธ์นั้นแบบร้อยแก้วก่อน เพื่อให้รู้จักหะ วรรคตอน สัมผัส

๔. ฝึกอ่านทำนองเสนาะ เพื่อให้ได้สุนทริยรสจากบทประพันธ์ว่า มีความไพเราะแตกต่างจากการอ่านธรรมดาเพียงไร และอาจช่วยให้จำได้ง่ายขึ้น

๕. ฝึกท่องจำพร้อม ๆ กันทุกเย็นก่อนเลิกเรียนเพื่อให้จำได้แม่นยำยิ่งขึ้น

๖. เพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดความเพลิดเพลินและสนับสนุนให้นักเรียนสนใจเพลงไทย ครูควรร้องเพลงประกอบตามที่แนะนำไว้ในบทที่ ๓ หรือเปิดแถบบันทึกเสียงให้นักเรียนฟัง เพราะเพลงไทยส่วนใหญ่ที่แนะนำไว้ร้องไม่ยาก นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์เพลงไทยมิให้สูญหายไป ครูควรฝึกขับร้องเพลงไทยให้ได้ก่อนฝึกให้นักเรียน หากนักเรียนคนใดร้องได้ไพเราะ ครูควรยกย่องให้เป็นต้นเสียง และคอยช่วยเหลือเพื่อนที่ยังร้องไม่ค่อยได้

๗. การนำบทอาขยานมาขับร้องเป็นเพลง นอกจากจะขับร้องโดยใส่ทำนองเพลงไทยตามที่แนะนำไว้ในบทที่ ๓ แล้ว

อาจดัดแปลงใส่ทำนองเพลงไทยสมัยปัจจุบันตามความสนใจ
ของนักเรียนแต่ละคนก็ได้

๘. ครูอาจแนะนำให้นักเรียนแบ่งกลุ่มแสดงจินตลีลา
หรือแสดงท่ารำประกอบตามความคิดของแต่ละกลุ่ม โดยอาจ
นำกระดาษมาเขียนเป็นรูปดอกไม้ รูปสัตว์ ทำเป็นหมวกสวม
บนศีรษะตามเนื้อเรื่องเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

๙. หากครูเห็นว่าบทอาขยานบทหลักน้อยไปและ
นักเรียนท่องได้แม่นยำแล้ว ครูควรเลือกบทย่อยกรอบบทใดก็ได้
เป็นบทท่องจำเพิ่มเติม อาจให้นักเรียนช่วยเลือกแล้วนำมา
เขียนลงในแผ่นกระดาษปิดบนกระดานหรือให้นักเรียนเขียนลง
สมุดก็ได้ ทั้งนี้เพราะบทอาขยานบทรองไม่มีในหนังสือเรียน
ส่วนวิธีการสอนก็เหมือนกับสอนบทหลัก

สำหรับบทอาขยานระดับมัธยมศึกษาที่มีบางบทข้อความ
ยาว ครูอาจแบ่งท่องเป็นตอนๆ และมีหลากหลายรูปแบบให้
นักเรียนได้ฝึกอ่านทำนองเสนาะ ได้เรียนรู้รูปแบบคำประพันธ์ต่างๆ

การอ่านบทอาขยานตามหลักการทั่วไป

การอ่านบทอาขยานส่วนใหญ่เป็นการอ่านออกเสียง คือ
ผู้อ่านเปล่งเสียงออกมาดังๆ ในขณะที่ใช้สายตาอ่านกวาดไปตาม
ตัวอักษร ซึ่งต้องยึดหลักการอ่านออกเสียงเหมือนหลักการอ่าน
ทั่วไป เพื่อให้การอ่านออกเสียงมีประสิทธิภาพควรฝึกฝน ดังนี้

๑. ใช้สายตากวาดจากคำต้นวรรคไปยังท้ายวรรค และเคลื่อนสายตาไปยังวรรคถัดไปอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องส่ายหน้าตามไปด้วย เป็นการอ่านล่วงหน้า ทำให้การอ่านออกเสียงต่อเนื่องกันไปโดยไม่สะดุดชะงัก

๒. ฟังเปล่งเสียงให้ดังพอประมาณโดยพิจารณาถึงกลุ่มผู้ฟังและสถานที่ แต่ไม่ต้องตะโกน ควรบังคับเสียง เน้นเสียง ปรับระดับเสียงสูง-ต่ำ ให้สอดคล้องกับจังหวะ ลีลา ท่วงทำนองและความหมายของเนื้อหาที่อ่าน

๓. คุณภาพของเสียงเป็นสิ่งสำคัญมาก เสียงที่ดีคือเสียงที่ชัดเจน แจ่มใส ไพเราะ มีกระแสเสียงเดียวไม่แตกพร่า เปล่งเสียงจากลำคอโดยตรงด้วยความมั่นใจ เสียงที่ไพเราะกังวานจะทำให้ผู้ฟังเคลิบเคลิ้มคล้อยตามเนื้อหาที่ได้ฟัง ผู้ที่สุขภาพไม่ดีหรือมีอาการป่วยด้วยโรคที่มีผลกระทบต่อการเล่นเสียง เช่น โรคหวัด จะทำให้เสียงที่เปล่งออกมาไม่มีคุณภาพ จึงควรรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ สุขภาพจิตก็มีความสำคัญต่อการอ่านบทอาขยาน ควรฝึกสุขภาพจิตของตนให้มั่นคง ไม่หวั่นไหว ทำจิตใจให้สบาย สร้างความเชื่อมั่นให้ตนเองด้วยการสวดลมหายใจเข้าปอดให้เต็มที่ และระบายลมหายใจออกจากปอดจากช้าๆ ฝึกทำให้ถูกต้องสม่ำเสมอ จะช่วยให้สามารถบังคับเสียงเวลาอ่านได้ตามต้องการ

๔. ควรทรงตัวและรักษาอากัปกิริยาให้ถูกวิธี การทรงตัวให้ถูกวิธีจะช่วยให้ระบบกล้ามเนื้อต่างๆ ทำงานประสานกัน ทำให้เปล่งเสียงได้ดี และมีท่วงทำนองเชื่อถือ ลักษณะการทรงตัวที่ถูกต้อง คือ ไม่ว่าจะยืนหรือนั่งอ่าน ลำตัวต้องตั้งตรงและอยู่ในอาการสมดุล ขณะยืนอ่าน น้ำหนักตัวตกลงบนกลางเท้าทั้งสองข้าง ปลายเท้าสองข้างเหลื่อมกันเล็กน้อย ข้อศอกห่างจากลำตัวประมาณหนึ่งฝ่ามือ หากนั่งอ่าน ควรวางแขนไว้บนโต๊ะ ไม่ควรเอนหลังพิงพนักเก้าอี้ ถ้านั่งเก้าอี้ที่ไม่มีโต๊ะอยู่ข้างหน้า ควรถือบทหรือหนังสือห่างจากสายตาประมาณหนึ่งฟุต ขณะอ่านพยายามให้ลำคอตั้งตรง เงยหน้าเล็กน้อย สบตากับคนฟังเป็นระยะๆ โดยไม่ต้องก้มๆ เงยๆ อยู่ตลอดไป ระวังอย่าเกร็งส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายโดยไม่จำเป็น พยายามผ่อนคลายกล้ามเนื้อเพื่อให้เกิดความรู้สึกเบาสบายบ้าง

๕. อ่านออกเสียงให้ถูกต้องตามอักขรวิธีหรือตามความนิยม ผู้อ่านต้องทำความเข้าใจเนื้อหาของบทอาขยานที่อ่าน ศึกษาความหมายของคำ กลุ่มคำ และสำนวนในบทอ่านให้เข้าใจ เพราะความหมายของคำนั้นอาจมีความหมายตรงตามตัวอักษร หรือมีความหมายตามบริบทของคำนั้นๆ เช่น ฉันทันที่เขบอกว่าได้ตัวเมียฉันได้ ฉันคำแรกหมายถึงอาการขบขันหัวเราะ แต่ฉันคำหลังเป็นเสียงร้องของไก่ตัวผู้ คำใน

ภาษาไทยเรายึดหลักการอ่านตามอักขรวิธี แต่ก็มีบางคำที่
อนุโลมให้อ่านตามความนิยมได้ เช่น คำว่า ศักราช อ่านว่า
ลัก-กะ-หฺราด แต่คำว่า เอกราช อ่านตามความนิยมว่า เอก-
กะ-ราด คำว่า จักราช อ่านว่า จัก-กะ-หฺราด อำเภอมะสอย
อ่านว่า แม่สอย อำเภอสรอง อ่านว่า สอง เดือนกรกฎาคม
อ่านว่า กะ-ระ-กะ-ดา-คม เดือน มกราคม อ่านว่า มะ-กะ-
รา-คม เป็นต้น

๖. อ่านออกเสียงตัวสะกดตัว ร ล คำควบกล้ำให้
ถูกต้อง ผู้อ่านต้องฝึกออกเสียงตัวสะกด ตัว ร ล คำควบกล้ำ
คำบาลีสันสกฤตรวมทั้งคำที่มีเครื่องหมายต่างๆ เช่น ฯ ๆ ให้
ถูกต้องชัดเจน การอ่านออกเสียงตัว ร ล ไม่ถูกต้องจะทำให้
ให้ความหมายของคำไม่ถูกต้องไปด้วย เช่น คำว่ารัก หมายถึง
ชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยชื่นชมยินดี หรืออีกความหมายหนึ่ง
หมายถึง ชื่นไม่พุ่ม แต่คำว่า ลัก หมายถึง ลอบทำในสิ่งที่ตน
ไม่สิทธิ์หรือไม่ได้รับอนุญาต ประโยคที่ว่า ฉันรักเธอ จึงต้อง
ออกเสียงตัว ร ให้ชัดเจนมิฉะนั้นจะผิดความหมาย คำที่เป็น
อักษรควบกล้ำก็ต้องออกเสียงให้ชัดเจนเพื่อให้สื่อความหมาย
ได้ถูกต้อง เช่น คำว่า ครั้งคราว คลาดเคลื่อน เป็นต้น

คำบาลีสันสกฤตที่เราได้รับมาใช้ในภาษาไทย ต้องอ่าน
ให้ถูกต้องตามหลักภาษา เช่น คำว่า เถรสมาคม อ่านว่า เถ-ระ-
สะ-มา-คม คำว่า สังสารทุกข์ อ่านว่า สัง-สา-ระ-ทุก เป็นต้น

๓. อ่านให้ถูกจังหวะและวรรคตอน การอ่านบทอาขยานที่เป็นคำยาว คำหลายพยางค์ กลุ่มคำ ผู้อ่านต้องจับความหมายของคำให้ถูกต้อง และต้องอ่านแยกวรรคตอนให้ถูกต้อง และถูกจังหวะในการอ่าน เช่น กรมศิลปากรจะจัดการแสดงละครนอกเรื่องสังข์ทอง ต้องอ่านว่า กรมศิลปากรจัดการแสดงละครนอก เรื่องสังข์ทอง ประโยคที่ว่า เนื้อสุณัชนชอบ ต้องอ่านว่า เนื้อ สุณัชนชอบ เป็นต้น

๔. พยายามอ่านใส่อารมณ์และความรู้สึกตามเนื้อหา เช่น อารมณ์โกรธ ตื่นเต้น น้อยใจ ผิดหวัง โศกเศร้า สนุกสนาน ควรใช้น้ำเสียงให้เหมาะสมกับลักษณะอารมณ์ตามเนื้อหาในท้องเรื่อง จะช่วยให้การอ่านมีชีวิตชีวาสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และผู้ฟังคล้อยตามเรื่องที่ได้ฟัง

ขั้นตอนการอ่านบทอาขยานเป็นทำนองเสนาะ

การอ่านบทอาขยานเป็นทำนองเสนาะช่วยให้บทอาขยานนั้นมีความไพเราะ นักเรียนเกิดความสนใจจดจำบทอาขยานได้ดีและสนุกสนานยิ่งขึ้น การฝึกอ่านทำนองเสนาะมีขั้นตอน ดังนี้

๑. อ่านเป็นร่ายกแก้วธรรมดาให้ถูกต้องชัดเจนตามอักขรวิธีก่อน ทั้งตัว ร ล ตัวควบกล้ำ อ่านออกเสียงให้ตรงตามเสียงวรรณยุกต์

๒. อ่านให้ถูกจังหวะวรรคตอน การอ่านฉันทวรรคตอน ทำให้เสียความ เช่น ฉนากฉลามว่ายตามวน ต้องอ่านแบ่ง วรรคว่า ฉนาก-ฉลาม-ว่ายตามวน แยกเต้าจับเต้าร้างร้อง ต้องอ่านว่า แยกเต้า-จับเต้าร้าง-ร้อง อันชาติใดไร้ศานติสุข สงบ ต้องอ่านว่า อันชาติใด - ไร้ศานติสุข - สงบ รวมเรียกว่า วรรณคดีไทย ต้องอ่านว่า รวมเรียกว่า - วรรณคดี - ไทย หยิก ขยุ้มกุ่มวาสุกรีก่า ต้องอ่านว่า หยิกขยุ้ม - กุ่มวาสุกรี - ก่า

๓. อ่านคำให้สัมผัสคล้องจองกันเพื่อความไพเราะ เช่น ข้าขอเคารพอภิวันท์ คำว่า อภิวันท์ ต้องอ่านว่า กบ-พิ-วัน เพื่อให้คล้องจองกับคำว่า เคารพ เป็นสิ่งของฉลอง คุณมุสิก้า คำว่า มุสิก้า ต้องอ่านว่า มุน-ลิ-กา เพื่อให้สัมผัสกับ คำว่าคุณ

เอาพระธรรมคัมภีร์เป็นที่ยึด เหมือนหนึ่งน้ำอำมฤตขโลมจิต
ได้แนบนางนคนชมภีร์มย์ชิด เหมือนหนึ่งน้ำกำมฤตขโลมใจ

คำว่า อำมฤต บาทแรกต้องอ่านว่า อำ-มะ-ริด เพื่อให้สัมผัสกับคำว่า ยึด คำว่า อำมฤต บาทหลัง ต้องอ่านว่า อำ-มะ-ริด เพื่อให้สัมผัสกับคำว่า ชิด

๔. อ่านให้ถูกทำนองและลีลาของคำประพันธ์แต่ละ ชนิด คำประพันธ์แต่ละชนิดจะมีบังคับจำนวนคำ สัมผัส หรือ คำเอก คำโท แตกต่างกัน การอ่านทำนองเสนาะจึงต้องอ่าน ให้ถูกท่วงทำนองและลีลาของคำประพันธ์แต่ละชนิด

๕. อ่านใส่อารมณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหา ถ้าบทที่อ่านเป็นบทเศร้าโศกรำพึงรำพัน ควรอ่านทอดเสียงแผ่วเสียงหรือฉวนเสียงให้เน้นวล ถ้าเป็นบทโกรธหรือบทต่อสู้ ควรอ่านเต็มเสียง เน้นเสียงให้หนัก เน้นจังหวะและอ่านค่อนข้างเร็ว จะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย

๖. รู้จักการฉวนเสียงและการทบเสียง การฉวนเสียงคือการอ่านพยางค์สุดท้ายของวรรคด้วยการทอดเสียงแล้วปล่อยให้หางเสียงฉวนขึ้นจุก เป็นเสียง อื้อ อือ เบาๆ คล้ายเสียงคราง เช่น “ไอ้อกเรามีกรรมจะทำไฉน” เมื่อทอดเสียงตรง “ไฉน” แล้วหยุดหางเสียง ฉวนเสียง “โหน” เป็น สัก สัก ส่วนการทบเสียง คือ การขีดเสียงคำแต่ละคำออกไปแล้วหยุดเสียงที่ท้ายพยางค์ เช่น ในเพลง-อี-ว่า-สาม-พี่-พราหมณ์-เอ๋ย-อี เป็นต้น



บทที่ ๓

การใส่ทำนองเพลงไทย ในการขับร้องบทอาขยาน

การที่นักเรียนจะสามารถท่องจำบทอาขยานได้อย่าง
แม่นยำ นอกเหนือจากความซาบซึ่งในความหมายและความ
ไพเราะของคำประพันธ์ที่คัดเลือกมาให้ท่องแล้ว ท่วงทำนอง
การอ่านทำนองเสนาะตามแบบแผนของการอ่านคำประพันธ์
โดยทั่วไป ก็มีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำคำประพันธ์ที่
ท่องได้แม่นยำยิ่งขึ้น นอกจากนี้ครูผู้สอนสามารถนำทำนอง
เพลงไทยมาใส่ในบทอาขยานและฝึกให้นักเรียนขับร้องก็จะ
ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความสนุกสนานในการ
ท่องอาขยานมากยิ่งขึ้น ดังนั้น กรมวิชาการ กระทรวง
ศึกษาธิการ จึงจัดทำแถบบันทึกเสียงภาษาไทย ชุด “อ่าน
อย่างไรให้เสนาะ” ขึ้น โดยนำบทอาขยานภาษาไทยทั้งบท
หลักและบทรองในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มาอ่าน
ทำนองเสนาะ ขับเสภา และขับร้องโดยใส่ทำนองเพลงไทย
ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทอาขยาน และระดับชั้น
ของนักเรียนแจกให้โรงเรียนต่างๆ สำหรับให้ครูใช้เป็นแนวทาง
ในการฝึกการอ่านทำนองเสนาะคำประพันธ์ประเภทต่างๆ ให้
แก่นักเรียน การใส่ทำนองเพลงไทยในบทอาขยานเป็นเพียง
ตัวอย่างที่กรมวิชาการเสนอแนะให้แก่ครูผู้สอนเท่านั้น ครู

ผู้สอนสามารถนำทำนองเพลงไทยมาดัดแปลงใช้ในการขับร้อง บทอาขยานเพื่อให้เหมาะกับความสนใจของนักเรียนและสภาพ ของท้องถิ่นได้

เพลงไทยกับคำประพันธ์ร้อยกรองมีความเกี่ยวพันกัน มาช้านาน เพราะศิลปะการขับร้องเพลงไทยหรือคีตศิลป์จะ เกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยคำประพันธ์ร้อยกรองหรือวรรณศิลป์เป็น เนื้อร้อง และการจะถ่ายทอดคำประพันธ์ร้อยกรองให้ไพเราะ ชាប់ซึ่งได้ ก็ต้องอาศัยทำนองเพลงไทยต่างๆ มาใช้ขับร้อง จึงจะจับใจผู้ฟัง ดังนั้นทั้งคีตศิลป์และวรรณศิลป์จึงมีความ สัมพันธ์และมีส่วนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ในสมัยโบราณยุคที่การพิมพ์หนังสือยังไม่ก้าวหน้าและ แพร่หลายเช่นในปัจจุบัน การขับร้องย่อมมีบทบาทสำคัญใน การถ่ายทอดบทร้อยกรองต่างๆ ให้เป็นที่รู้จัก เช่น การขับร้อง เพลงประกอบการเล่านิทาน การขับร้องเพลงประกอบการแสดง ละครในละครนอก เป็นต้น คนไทยสมัยก่อนแม้จะอ่านหนังสือ ไม่ออกหรือเขียนหนังสือไม่ได้ แต่ก็ยังมีความสามารถในการ จดจำวรรณคดีได้เป็นเรื่องราวๆ ซึ่งนับว่าน่าอัศจรรย์ ทั้งนี้คงเป็น เพราะวรรณคดีมีการใช้คำสัมผัสคล้องจองและยังมีท่วงทำนอง การขับร้องเพลงอันไพเราะมาประกอบ ทำให้เกิดความประทับใจ และจดจำวรรณคดีหรือบทร้อยกรองต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและเมื่อ จดจำได้แล้วก็ยากที่จะลืม

ในปัจจุบันเทคโนโลยีทางการพัฒน์มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ เทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ก็ก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ เครือข่ายสารสนเทศผ่านดาวเทียม อินเทอร์เน็ต สิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เผยแพร่ไปได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางยิ่งขึ้น ศิลปะทั้งด้านคีตศิลป์และวรรณศิลป์ก็ได้รับการพัฒนาไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในวรรณศิลป์หรือท่วงทำนองที่ใช้ในคีตศิลป์ เนื้อหาของเพลงและท่วงทำนองเพลงมีการสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ ขณะที่คำประพันธ์ร้อยกรองและทำนองเพลงไทยในอดีตเริ่มจะถูกกลบเลือนไป ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์คำประพันธ์ร้อยกรองและเพลงไทยในอดีตที่ทรงคุณค่าไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและสืบทอดกันต่อไป กรมวิชาการจึงเห็นความจำเป็นในการนำทำนองเพลงไทยมาใส่ในบทอาขยานให้นักเรียนได้ฝึกหัดขับร้อง

การบรรจุทำนองเพลงไทยในบทอาขยาน

การบรรจุทำนองเพลงไทยในบทอาขยานทั้งบทหลักและบทรองในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นั้น คณะกรรมการจัดทำแบบบันทึกเสียงภาษาไทย ชุด “อ่านอย่างไรให้สนุก” ได้พิจารณาจากหลักเกณฑ์หลายๆ อย่างประกอบกัน ดังนี้

๑. ที่มาของเพลง เพลงไทยที่นำมาใส่ในบทอาขยาน มีหลายเพลงที่บ่งบอกถึงอิทธิพลที่ได้รับมาจากภาษาของ ชนชาติต่างๆ เช่น ลาว มอญ พม่า จีน เขมร ญวน ฝรั่งเศส ฯลฯ โดยมีการระบุชื่อของชนชาตินั้นๆ ไว้ในชื่อเพลง เช่น ลาวครวญ มอญดูดาว พม่าไชยา เขมรโพธิสัตว์ จีนรำพัด ญวนทอดแห ฝรั่งเศสเท้า แหกอาหวัง เป็นต้น การบรรจุ ทำนองเพลงไทยในบทอาขยานจะพิจารณาถึงที่มาของเพลง และคำประพันธ์ร้อยกรองว่า โบราณท่านได้กำหนดทำนอง เพลงไทยสำหรับคำประพันธ์ร้อยกรองนั้นๆ ไว้แล้วหรือยัง ถ้ากำหนดทำนองเพลงไทยไว้แล้ว ก็ยังยึดตามทำนองเพลงไทย ที่กำหนด เช่น บทร้อยกรองจากดอกสร้อยสุภาวดี เรื่อง แมวเหมียวแยกเขี้ยวยิงฟัน บทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๑ กำหนดให้ร้องทำนองเพลงแขกบรเทศ เรื่อง ไก่แจ้ บทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ กำหนดให้ ร้องทำนองเพลงนางนาค เรื่อง เด็กน้อย บทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ กำหนดให้ร้องทำนองเพลงฝรั่งเศสเท้า เป็นต้น

สำหรับบทประพันธ์ที่ยังไม่มีทำนองเพลงไทยกำกับมา แต่เดิม คณะกรรมการฯ ได้เลือกทำนองเพลงไทยที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากอารมณ์ สีสาว ถ้อยคำและเนื้อหาของบท ประพันธ์

๒. จังหวะ ลีลา ท่วงทำนอง และอารมณ์ของ

เพลง การบรรจุทำนองเพลงต้องพิจารณาถึงจังหวะ ลีลา ท่วงทำนอง และอารมณ์ของเพลงประกอบกับเนื้อหาของคำ ประพันธ์หรือบทอาขยานที่จะขับร้องด้วย ดังนี้

๒.๑ บทบรรยาย พรรณนาโวหาร บทราฟุ้งรำพัน แสดงความรัก บทชมความงามของธรรมชาติหรือบทชมความงามของสิ่งต่างๆ ได้ใส่ทำนองเพลงที่ให้อารมณ์คล้ายตามบทบรรยายหรือบทพรรณนานั้น เช่น ใส่ทำนองเพลงมุล่ง พัดชาญวนเคล้า อักยอิ่ง สะสม ทยอญวน บังใบ ไบ่คลั่ง จระเข้ ขวางคลอง แหกอาหวัง แหกไทร แหกหวน น้ำลอดได้ทราย ลีลากระตุ่ม เป็นต้น ดังบทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เรื่อง รักเมืองไทย ซึ่งเป็นเพลงที่แสดงความรักชาติ จึงใส่ทำนองเพลงสะสม หรือบทอาขยานบทรอง ระดับประถมศึกษา เรื่องเพลงยาวเจ้าอิศรญาณ ซึ่งเป็นสุภาษิต คติสอนใจ ก็ใส่ทำนองเพลงน้ำลอดได้ทราย เป็นต้น

๒.๒ บทที่แสดงความโกรธ ความเคียดแค้นดูดน ได้ใส่ทำนองเพลงที่กระแทกกระทั้นตามอารมณ์ในคำประพันธ์หรือบทอาขยานที่นำมาทำร้อง เช่น ใส่ทำนองเพลงทะเลบ้า สมิงทองมอญ ลิงโลด เขมรไล่ควาย นาคราช เทพทอง แย้ เป็นต้น ดังบทอาขยานบทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โคลง โลกนิติ บทที่ว่า

นาคิมพิชเพ็ญ	สุริโย
เลียบท่าเดโช	แหม่มข้า
พินนอยหยิ่งโยโส	แมลงป่อง
ชูแต่ทางเองอ้า	อวดอ้างฤทธิ์

บทนี้ได้ใส่ทำนองเพลงนาคราช

๒.๓ บทที่แสดงความฮึกเหิม กล้าหาญ ได้ใส่ทำนองเพลงที่แสดงความขึงขัง สง่างาม เช่น ใส่ทำนองเพลงข้างประสาธนา พญาลำพอง สุริโยทัย พญาสีเส้า เป็นต้น ดังบทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เรื่องพระสุริโยทัย ขาดคอช้าง ซึ่งแสดงถึงความกล้าหาญของสมเด็จพระสุริโยทัย ที่ทรงขับช้างออกช่วยรบข้าศึกจนสวรรคต ได้ใส่ทำนองเพลงสุริโยทัยและเพลงข้างประสาธนา หรือบทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย บทที่ว่า

เบื่องันนฤนาถผู้	สยามินทร์
เบี่ยงพระมาลาผิน	ท่อนพ้อง
ศัตรารุทธรินทร์	ถูถูก องค์เอย
เพราะพระหัตถ์หากป้อง	ปิดด้วยขอทรง

บทนี้ได้ใส่ทำนองเพลงพญาสีเส้า เป็นต้น

๒.๔ บทที่แสดงความโศกเศร้าอาดูร ควรใส่ทำนองเพลงซ้ำที่เหมือนเสียงครวญคร่ำรำไห่ด้วยความโศกอาดูร เช่น ใส่ทำนองเพลงธรณิกันแสง พญาโศก ไร่ร้าย แขกลพบุรี

ทยอยใน ททอยญวน นอกจาก เป็นต้น ดังบทอาขยานบทหลัก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เรื่อง พระอภัยมณีตีเมืองใหม่ ได้ใส่
ทำนองเพลงนอกจาก

๒.๕ บทที่แสดงอารมณ์สนุกสนาน ดลกขบขัน
ได้ใส่ทำนองเพลงเร็วสนุกสนาน เช่น ใส่ทำนองเพลงเขมรเร็ว
ตะลุงบ้องตัน ลาวขมดง กราวนอก ด้อยดลิ่ง เทพทอง
 เป็นต้น ดังบทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เรื่อง
รักป่า ซึ่งเป็นบทชมความงามของธรรมชาติใส่ทำนองเพลง
ด้อยดลิ่ง บทอาขยานบทรอง ระดับประถมศึกษา เรื่อง ดอกไม้
จะบาน ซึ่งมีผู้นำมาใส่ทำนองเพลงไทยสากลเป็นเพลงช้า แต่
ในฉบับบันทึกเสียงที่กรมวิชาการจัดทำได้ใส่ทำนองเพลงตะลุง
ซึ่งเป็นเพลงเร็วก็ให้อารมณ์ความรู้สึกไปอีกแบบหนึ่งแต่ก็ไม่ขัด
กับเนื้อหาของเพลง

๓. แบบแผนและระดับความยากง่ายของเพลง

แบบแผนของเพลงแต่ละประเภทที่นำมาขับร้อง เป็นแบบแผน
ที่กรมครูเพลงไทยได้กำหนดไว้แล้ว เช่น เพลงสำหรับใช้กับ
การแสดงละครใน จะใช้เพลงร่ายใน ซ้ำปีโน ขมดงใน เป็นต้น
ซึ่งเป็นเพลงช้ายืดยาด เวลาแสดงละคร ตัวละครไม่ต้องร้อง
เอง แต่จะมีคนร้องให้ เพลงที่ใช้สำหรับการแสดงละครนอก
จะให้เพลงร่ายนอก ซ้ำปีนอก ขมดงนอก เป็นต้น ซึ่งเป็นเพลง
ค่อนข้างเร็ว ตัวละครไม่ต้องร้องเอง แต่จะมีคนร้องให้ เพลง

ที่ใช้สำหรับละครพื้นทาง เป็นการนำเพลงไทยต่างๆ ซึ่งไม่ใช่ร้องในละครใน เช่น เพลงร่าย ขับเสภา หุ่นกระบอก สีนวลนอก เป็นต้น มาร้องรวมกันในละครพื้นทางเรื่องเดียวกัน ตัวละครไม่ต้องร้องเอง แต่จะมีคนร้องให้ ส่วนเพลงที่ใช้สำหรับละครร้องจะเป็นเพลงเฉพาะของละครร้อง เช่น เพลงนาคนาคสังข์ จันทร์โลม จะเข้ บุษลินชกมวย บุษเลง เป็นต้น ซึ่งตัวละครจะต้องขับร้องเองเฉพาะคำร้องเนื้อเรื่อง และมีลูกคู่ขับร้องทำนอง นอกจากนี้ยังมีเพลงที่ใช้ประกอบกิริยาอาการต่างๆ ของตัวละคร เช่น การเคลื่อนย้ายไปมา เดิน เหาะ หรือ ราบ ก็จะมีเพลงเฉพาะสำหรับกิริยาอาการเหล่านั้น เช่น เพลงพญาเดิน แผละ เชิดฉิ่ง เเห่เชิดฉิ่ง เป็นต้น เพลงที่ใช้สำหรับละครในจะนำมาใช้ปะปนกับละครประเภทอื่นไม่ได้ คำประพันธ์หรือร้อยกรองที่กำหนดเป็นบทอาขยาน ถ้าเป็นร้อยกรองที่ตัดตอนมาจากละครประเภทต่างๆ ได้กำหนดทำนองเพลงให้สอดคล้องกับประเภทของละครด้วย เช่น บทอาขยานบทหลัก ขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เรื่องพระอภัยมณี ซึ่งเป็นเรื่องที่นิยมนำมาใช้ในการแสดงหุ่นกระบอกก็จะใส่ทำนองเพลงหุ่นกระบอกไว้ให้ เป็นต้น

ความยากง่ายของเพลงไทยแต่ละเพลงไม่เท่ากัน นอกจากจะพิจารณาเลือกเพลงตามแบบแผนที่ครูเพลงกำหนดไว้แล้ว ที่สำคัญคือ ได้คำนึงถึงวัยของนักเรียนซึ่งเป็น

ผู้ขับร้องด้วย ไม่เลือกบรรจุเพลงที่ยากเกินวัยของนักเรียน เพราะจะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย แทนที่จะเกิดความสนุกสนานในการขับร้อง อาจทำให้นักเรียนไม่ชอบการขับร้องเพลงไทยเลยก็ได้

การบรรจุทำนองเพลงไทยไว้ในบทร้อยกรองหรือบทอาขยานถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งในการนำเสนอบทร้อยกรองนอกเหนือจากการอ่านในใจหรือการอ่านทำนองเสนาะตามแบบแผน การอ่านทำนองเสนาะที่ถูกต้องตามแบบแผนช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำบทอาขยานที่ท่องได้ขึ้นใจ แต่การขับร้องทำนองเพลงไทยนอกจากจะช่วยเรื่องการท่องจำบทอาขยานแล้ว ยังช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการท่องจำ ช่วยเพิ่มความไพเราะให้กับบทอาขยานและช่วยให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งในความไพเราะของบทร้อยกรองหรือบทอาขยานที่ท่อง เป็นการผสมผสานการเรียนรู้ศิลปะทั้งสองแขนง คือ ทั้งวรรณศิลป์และคีตศิลป์

การฝึกหัดอ่านทำนองเสนาะและขับร้องเพลงไทยสำหรับบทอาขยานทั้งบทหลักและบทรองในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครูสามารถฝึกหัดให้นักเรียนอ่านและขับร้องได้จากแถบบันทึกเสียงภาษาไทย ชุด “อ่านอย่างไรให้เสนาะ” ซึ่งกรมวิชาการจัดทำและแจกให้โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ทุกโรง ๑ ชุด มีทั้งหมด ๗ ม้วน นอกจากนี้อาจฝึกหัดขับร้อง เพลงไทยจากครุฑดนตรีไทยในโรงเรียนหรือผู้รู้ในท้องถิ่นก็ได้

การบรรจุทำนองเพลงไทยลงในบทอาขยานทั้งในระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้ ให้หลักเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าวมาแล้ว ทำนองเพลงไทยที่กำหนดไว้เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น หากครูผู้สอนมีความรู้ทางด้านเพลงไทยและเห็นว่า ควรใช้ทำนองเพลงไทยอื่นๆ มาขับร้อง ก็สามารถกระทำได้ เพราะเพลงไทยที่มีการรวบรวมไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมี จำนวนมากกว่าสองพันเพลง เพลงแต่ละเพลงมีจังหวะลีลา ท่วงทำนองที่แตกต่างกันออกไป การบรรจุทำนองเพลงลงใน บทหรือกรองอาจเลือกเฉพาะเพลงที่รู้จักกันดีและสามารถ ขับร้องได้ถูกทำนองโดยอาจดัดแปลงบางช่วงให้เข้ากับจำนวน คำหรือจังหวะของคำประพันธ์ที่นำมาขับร้องได้ แต่ทั้งนี้ควร พิจารณาถึงความยากง่ายของเพลงและเลือกให้เหมาะสมกับ วัยของนักเรียน ก็จะช่วยให้การท่องบทอาขยานของนักเรียน บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้



บทที่ ๔

การนำบทอาขยาน ไปใช้ประกอบการเรียนการสอน

อาขยานเป็นรากร่วมทางวัฒนธรรม เป็นสื่อถ่ายทอด คติธรรม คุณธรรมและข้อคิดให้แก่คนในชาติ ทั้งยังส่งเสริม จิตสำนึกทางวัฒนธรรมได้อย่างดี ความไพเราะของบทอาขยาน ที่เป็นบทร้อยกรอง เป็นพื้นฐานของการแต่งคำประพันธ์ จึงควร ส่งเสริมให้นักเรียนท่องบทอาขยานจนคล่อง เกิดความซาบซึ้ง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

การนำบทอาขยานไปใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชา ภาษาไทยหรือไปบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ผู้สอนควรศึกษา ข้อมูลของบทอาขยาน เพื่อให้นำไปใช้ได้สะดวกและถูกต้อง

ข้อมูลที่ครูผู้สอนวิชาต่างๆ ควรศึกษามีดังนี้

๑. ชนิดของคำประพันธ์
๒. เนื้อหาโดยสังเขป
๓. ข้อคิด คติธรรมที่ปรากฏอย่างเด่นชัดและที่แฝงอยู่
๔. ลีลา อารมณ์ของเนื้อความ
๕. ลักษณะพิเศษของอาขยานแต่ละบท

การนำบทอาขยานไปใช้ประกอบการเรียนการสอน วิชาภาษาไทย

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่ครูผู้สอนสามารถนำบทอาขยานไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เหมาะสมที่สุด ทั้งยังนำเข้าสู่บทเรียน ขันสอนและขั้นสรุป ตลอดจนนำไปจัดกิจกรรมเสริมบทเรียนได้อย่างดี เพราะวิชาภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ซึ่งต้องฝึกปฏิบัติให้ชำนาญทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

บทอาขยานทั้งการอ่านทำนองเสนาะและการทำใจร้องเป็นเพลงมีประโยชน์ต่อครูและนักเรียนอย่างยิ่ง ครูจะนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนด้านต่างๆ ได้ดังนี้

๑. ด้านการฟัง กาทิ

๑.๑ เพื่อโน้มน้าวใจ เช่น

“เพลงชาติ” ของ นภาลัย สุวรรณธาดา จากบทอาขยานบทรอง วรรคต้นประถมศึกษา โน้มน้าวใจให้นักเรียนรักชาติ ตั้งใจร้องเพลงชาติและมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ดังนี้

“ธงชาติไทยไกวกวัดสะบัดพลิ้ว
แลวีรวิสต์ดับงามเป็นสามสี
ผ้าผืนน้อยบางเบาเพียงเท่านี้

แต่เป็นที่รวมชีวิตและจิตใจ
ชนรุ่นเยาว์ยืนเรียงระเบียบแถว
ดวงตาแน่วหนึ่งตรงธงไชว
“ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย”
ฟังคราวใดเลือดช่านพล่านทั้งทรง

ผืนแผ่นดินถิ่นนี้ที่พำนัก
เราแสนรักและแสนจะเหนี่ยว
แผ่นดินไทยไทยต้องครองทั้งปวง
ชีพไม่ล่วงใครอย่าล้ำมาอย่ายี้

.....
แต่สิ่งหนึ่งซึ่งไทยร้ายใจเหลือ
คือเลือดเนื้อเป็นหนอนคอยบ่อนได้
บ้างหากินบนน้ำตาประชาไทย
บ้างฝักใฝ่ลัทธิชั่วช้ากลัวเกรง

.....
“เด็กน้อย” จากบทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ ๓ โหม่นน่าใจให้เร่งศึกษาหาความรู้อย่างขยันหมั่นเพียร
ดังนี้

เด็กเอ๋ย เด็กน้อย

ความรู้เรายังด้อยเร่งศึกษา
เมื่อเติบโตใหญ่เราจะได้มีวิชา
เป็นเครื่องหาเลี้ยงชีพสำหรับตน
ได้ประโยชน์หลายสถานเพราะการเรียน
จงพากเพียรไปเถิดจะเกิดผล
ถึงลำบากตรากตรำก็จำทน
เกิดเป็นคนควรหมั่นขยันเอย.

เช่นเดียวกับ “วิชาหนาเจ้า” จากประถม ก ก
ฉบับหอสมุดแห่งชาติ อาชยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓
และ “วิชาเหมือนสินค้า” ของเก่าจากอาชยานบทหลัก ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๕ ซึ่งโน้มน้าวใจให้เห็นประโยชน์ของการมี
วิชาความรู้ ความพากเพียรที่จะหาความรู้ใส่ตน

“พฤษภาสาร” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหา
สมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส จากอาชยานบทหลัก ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๔ โน้มน้าวใจให้ทุกคนทำความดี ละเว้น
ความชั่ว

“อย่า เห็น กง จักร ว่า เป็น ดอก บัว” จาก
นิคมพจน์ กาพย์ห่อโคลง ของพระยาอุปทิศศิลปสาร อาชยาน
บทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โน้มน้าวใจให้เห็นพระคุณของ
พ่อแม่และให้ตอบแทนพระคุณก่อนที่จะล่วงลับไป

“สักวาหวานอื่นมีหมิ่นแสน.....” จากสักวา
พระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงรัตนพรไพศาล
โสภณ กาชายานมเทหลัก ขึ้นมีรัชมศึกษาปีที่ ๑ โน้มน้าวใจให้
หลุดพ้นทุกข์คน

“อันชาติใดไร้ศานติสุขสงบ.....” จากบท
เสภาสามัคคีเสวก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุล
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กาชายานมเทหลัก ขึ้นมีรัชมศึกษาปีที่ ๒
โน้มน้าวให้เห็นคุณค่าของศิลปะและการรังสรรค์งานศิลปะต่างๆ
ซึ่งต้องอาศัยความสุขสงบของบ้านเมือง

๑.๒ เพื่อให้ได้ความรู้ เช่น

“แมวเหมียวแยกเขี้ยวยิงฟัน” ของหัตถ
เมธียัญ จากกาชายานมเทหลัก ขึ้นมีรัชมศึกษาปีที่ ๑ ให้ความ
รู้เรื่องพฤติกรรมของแมวที่แสดงถึงความกตัญญูต่อเจ้าของ

“เป็นมนุษย์หรือเป็นคน” ของพระธรรม
โกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) จากกาชายานมเทหลัก ขึ้นมีรัชม
ศึกษาปีที่ ๑ ให้ความรู้ว่าเป็นมนุษย์เป็นได้อย่างไร

“พินฉนังหลังบัวที่ฐานบัลลังก์.....” จาก
นิราศพระบาท ของสุนทรภู่ กาชายานมเทหลัก ขึ้นมีรัชม
ศึกษาปีที่ ๔ ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะทางสถาปัตยกรรมของ
พระพุทธรูป

๑.๓ เพื่อจรรโลงใจ

อาาขยานทุกบททั้งระดับประถมศึกษาและ
มัธยมศึกษาสามารถกระตุ้นเจตจำนงของผู้ฟังได้อย่างดี ตาม
แนวเรื่องที่ครูผู้สอนต้องการ เช่น

“คนเป็นที่พึ่งแก่ตน” ของ เข็ม สวัสดิ์
วรรณกิจ อาาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ยกระดับ
จิตใจของผู้ฟังให้มาพึ่งตนเอง ประกอบคำขวัญที่ติดจำด้วย
ความเพียรพยายาม

“ยามมีดใช้มีดแท้ทุกสถาน.....” จาก
ยามมีด อาาขยานบทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ยกระดับ
จิตใจของผู้ฟังให้รู้จักวิเคราะห์เหตุและผลของทุกสิ่งที่เกิดขึ้น
ไม่ให้เกินคนก่อแท้ สั้นหวัง ต้องรู้จักใช้สติปัญญาหาใจฉบับ
ให้ดีที่สุด

- ๑.๔ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความ
- ๑.๕ เพื่อให้นักเรียนสรุปสาระสำคัญ
- ๑.๖ เพื่อให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ หาเหตุและผล
- ๑.๗ เพื่อให้นักเรียนหาข้อคิดที่ได้แง่คิด และข้อคิด
ที่แฝงอยู่

- ๑.๘ เพื่อให้นักเรียนหาคุณค่าของคำประพันธ์
- ๑.๙ เพื่อใช้เป็นหัวข้อของการอภิปราย
- ข้อ ๑.๔-๑.๙ จะนำอาาขยานบทใดมาให้ฟัง ขึ้นอยู่
กับเนื้อหาที่ผู้สอนต้องการ

๒. ด้านการพูด อาทิ

๒.๑ เพื่ออภิปรายให้ความรู้ เช่น

“เพลงยาวเจ้าอิศรญาณ” จาก สุภานิต
อิศรญาณ อาชยานมทอง ระดับประถมศึกษา ใช้พูดอ้างถึง
หรือยกตัวอย่างในการอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมของ
มนุษย์ ว่าควรปฏิบัติอย่างไรเมื่อต้องการผลตอบแทนแต่ละ
อย่าง เช่น เรื่องการใช้คน ควรยกตัวอย่างบทต่อไปนี้

“เกิดเป็นคนจึงดูให้รู้เท่า ใจของเราไม่สอนใจใครจะสอน
อย่าให้เขาเราต้องก้มประนมกร ใครเลยหอนจะว่าตัวเป็นัวมอ”

หรือการปฏิบัติตนของผู้น้อย ก็ควรยกตัวอย่างบท
ต่อไปนี้

“เดินตามรอยผู้ใหญ่หมาไม่กัด ไปพูดขัดเขาทำไมขัดใจเขา
ใครทำดีแล้วก็เขื่อนลอนลงเขา นักเลงเก่าเขาไม่หาญราญนักเลง”

หรืออภิปรายเรื่องพันธุ์ไม้ในวรรณคดี ก็ควรยกตัวอย่าง
เรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อาชยานมทอง
บทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ บทต่อไปนี้

โจนลงกลางชานร้านดอกไม้	ของขุนช้างปลูกไว้อยู่ดาดขึ้น
รวยรสเสระเมื่อค่อนคืน	ขึ้นขึ้นลมชายสลายใจ
กระถางแฉกแก้วเกิดพิกุลแฉก	ยี่สุ่นแซมมะสังัดดีดูโลว
สมอรัศมีตัดทรงกลมละไม	ตะขบข่อยคัดไว้จิ้งหะกัน

ตะโกนาทั้งเงื้อมประกบยอด
ไฉนผลิดอกออกช่อขึ้นชูชัน
ยี่สุนุกุลาบมะลิซ้อน
ล้าดวงกวนใจให้โคลคลา

แหงทวยทอดอินพรมนมสวรรค์
แสงพระจันทร์จับแจ่มกระจ่างตา
ช่อนชูชุกลินถวิลหา
สาวหยุดหยุดช้ำแล้วเย็นชม

๒.๒ พุดเพื่ออธิบายขยายความ เช่น

เจ็ดวันเว้นดัดซ่อม	ดนตรี
อักขระห้าวันหนี	เนิ่นช้า
สามวันจากนารี	เป็นอื่น
วันหนึ่งเว้นล้างหน้า	อับเศร้าครีหมอง

จาก “โคลงโลกนิติ” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร อาชยานบพหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ใช้พุดสอดแทรกเรื่องความสม่ำเสมอของการปฏิบัติภารกิจใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จ

หรือพุดอธิบายเรื่องการปฏิบัติตนให้เกิดสิริมงคล ก็ควร ยกอาชยานบพหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จาก “มงคลสูตร คำฉันท์” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว บทต่อไป

หนึ่งคืบคืบพาล	เพราะจะพาประพาศผิด
หนึ่งคืบกะบันทิด	เพราะจะพาประลบผล
หนึ่งกราบและบูชา	อภิบุญนี้ขณ
ข้อนี้แหละมงคล	คติเรือกุศลดี

ความได้ลำดับมา	และกำหนดสุวาทิ
อีกศิลปศาสตร์มี	จะประกาศเมตตานุการ
อีกหนึ่งวินัยกัน	นรเรียนและเชี่ยวชาญ
อีกคำเพราะบรรลัน	ฤดีแห่งประชาชน
ทั้งสี่ประการล้วน	จะประสิทธิ์เมตตผล
ข้อนี้แหละมงคล	อัครเรือกุศลดี

๒.๓ พุดได้วาทิ

จากบทหัวข้อของถาขยานเช่น “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี ขั้วดีเป็นตรา” ของ ท่านผู้ถือง สมโวจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา จากถาขยานบทหลัก ขึ้น ประถมศึกษาปีที่ ๔ มาตัดต่อให้เป็นหัวข้อได้วาทิ เช่น หัวข้อ ว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท ไม่ไปปิด” และครูควรแนะนำให้นักเรียนนำถาขยานไปประกอบการพูดให้มีน้ำหนักและ น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บ้างเป็นอาภัพวิเศษเสกมนตร์ให้คนชั่ว จลาตเหลือวาจาปรีชาชาญ
 จะล้าถอยชั่วย่อมไร้ราคามูล เป็นรากฐานเกิดคนพาลเจ้าเล่ห์
 ทรนักรบไปจากบ้านตั้งศพนั่น เองจึงจะเฝ้ารักษาตน
 การคำนวณควรชำนัญคุณควรเป็น ขวัญให้เด็กรักเรียนผู้ดีคน

หรือพูดได้ว่าที่เรื่อง “เพื่อนกัน หาง่าย เพื่อนตาย
 หายาก” ก็ควรแนะนำให้นักเรียนนำอาชยานบทหลักมาตั้งขึ้น
 มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จาก “โคลงโลกนิติ” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระ
 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร มาประกอบดังนี้

เพื่อนกัน ดิ้นทรพย์แล้ว แหนงหนี
 หาง่าย หลวยหนีหนี มากได้
 เพื่อนตาย ถ้ายแทนชี ภาอาตมย์
 หายาก ฝากผีไข้ ยากแท้จักหา

๒.๔ พุดเพื่อวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น

ครูอาจยกบทอาชยานตอนใดตอนหนึ่งให้นักเรียนวิเคราะห์ เช่น “ขุนช้างขุนแผน” ตอน พลายงาม
 พบพ่อ จากอาชยานบทหลัก ขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ดังต่อไปนี้

นางกอดจูบลูบหลังแล้วลั่งสอน	อำนวยพรพลายน้อยละห้อยให้
พ่อไปตีศรีสวัสดิ์กำจัดภัย	จนเติบโตใหญ่ยิ่งवादได้บวชเรียน
ลูกผู้ชายลายมือนั้นคือยศ	เจ้าจงอดสำห้ทำสมาเสมียน
แล้วพาลูกออกมาข้างท่าเกวียน	จะจากเจียนใจขาดอนาใจ

๒.๕ พุดเพื่อวิจารณ์พฤติกรรมของตัวละครตลอดจน เหตุและผลของการกระทำ เช่น

“กาเหว่า” จากบทอาขยานกล่อมเด็ก รวบรวม โดยหอสมุดวชิรญาณ อาขยานบทรอง ระดับประถมศึกษา

“รามเกียรติ์” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จากอาขยานบทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

“พระสุริโยทัยขาดคอช้าง” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากอาขยานบทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

“ขุนช้างขุนแผน” ฉบับหอสมุดแห่งชาติ จากอาขยานบทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

“ธรรมาธรรมะสงคราม” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จากอาขยานบทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

“มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร” ของ เจ้าพระยา
พระคลัง(หน) จากอาขยานบทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

๒.๖ พุดเพื่อความบันเทิง

๒.๗ พุดเพื่อโน้มน้าวจิตใจ

๒.๘ พุดเพื่อจรรโลงใจ

๒.๙ พุดเพื่อชักถามโต้ตอบ

ข้อ ๒.๖ - ๒.๙ จะยกตัวอย่างจากบทอาขยาน
บทใดประกอบเพื่อให้การพุดน่าสนใจ มีน้ำหนักและชวนฟัง
ย่อมขึ้นอยู่กับสาระที่ครูผู้สอนต้องการ

๓. ด้านการอ่าน อาทิ

๓.๑ อ่านออกเสียง

- เพื่อฝึกแบ่งจังหวะของคำประพันธ์ประเภท
ต่างๆ เช่น กลอนดอกสร้อย ก็ใช้อาขยานบทหลัก ชั้นประถม
ศึกษาปีที่ ๑ เรื่อง “แมวเหมียวแยกเขี้ยวขึงฟัน” หรือ “ไก่แจ้”
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เป็นต้น

- กลอนแปด เช่น “ปากเป็นเอก เลข
เป็นโท หนังสือเป็นตรี ขวดีเป็นตรา” จากอาขยานบทหลัก
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ หรือ “ผู้ชนะ” ของ บุญเสริม แก้วพรหม
จากอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ หรือ “วารี
ดุริยางค์” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จากอาขยานบทหลัก

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เป็นต้น

- กาพย์ยานี ๑๖ เช่น **“วิชาเหมือน
สินค้า”** จากอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ หรือ
“กาพย์เห่เรือ” ของ เจ้าฟ้าบรมจักรีเมศวร จากอาขยานบทหลัก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เป็นต้น

- กาพย์ฉิ่ง ๑๖ เช่น **“นมัสการพระ
ธรรมคุณ” “นมัสการพระสังฆคุณ”** ของ พระยาสุริยพร
โวหาร (น้อย คงารยางกูร) จากอาขยานบทรอง ระดับ
มัธยมศึกษา เป็นต้น

- กาพย์สุรางคนางค์ เช่น **“วิชาหนาเจ้า”**
จากอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เป็นต้น

- โคลงสี่สุภาพ เช่น **“โคลงโลกนิติ”** พระ
โขนแก้วสมเด็จเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระภาณุเศชาธิศร
จากอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ ๓ เป็นต้น

- ร่าย เช่น **“มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร”**
จากอาขยานบทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

- ฉันท์ เช่น **“ณ ยามสายัณห์”** ของ สุภร
ผลาวัฒน์ จากอาขยานบทรอง ระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น

- เพื่อฝึกอ่านให้ถูกต้องวิธี ถูกทำนอง
และลีลาอารมณ์เหมาะสมกับเนื้อความต่างๆ เช่น

บทแสดงความเข้มแข็ง ก็ให้นักเรียนอ่าน
“พระร่วง” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว จากถาขยานทรง ระดับประถมศึกษา เป็นต้น

บทแสดงการต่อสู้และการสู้เสียด ให้นักเรียน
อ่านได้จาก “ลิลิตตะเลงพ่าย” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหา
สมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส จากถาขยานบทหลัก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เป็นต้น

- เพื่อให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้ฟัง ครูผู้สอน
จะชี้แนะให้นักเรียนเลือกเนื้อหาได้ได้ตามความเหมาะสม
เช่น

บทบรรยายความและพรรณนาความ ครู
ผู้สอนควรชี้แนะให้นักเรียนให้หาคำจากบทอาขยานส่วนใหญ่
เช่น “พระอภัยมณี” ของ พระสุนทรโวหาร (ภู่) จากถาขยาน
บทหลัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เป็นต้น

๓.๒ อ่านในใจ เพื่อทดสอบ หรือเพื่อฝึกฝนเรื่อง
ต่างๆ เช่น

- เพื่อจับใจความ
- เพื่อสรุปสาระสำคัญ
- เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์
- ทดสอบเรื่องคำเอก คำโท คำเป็น คำ

ตาย คำครุ คำลหุ

- คำเอกโทษ คำโทโทษ คำส่งและรับสัมผัส
ทุกจุดประสงค์ที่กล่าวมาขึ้นอยู่กับครูผู้สอน
ว่าต้องการทดสอบเรื่องใด หรือฝึกอะไร ก็เลือกเนื้อหาให้
สอดคล้องกับความต้องการ

๔. ด้านการเขียน อาทิ

- ๔.๑ เขียนตามคำบอก
- ๔.๒ เขียนเพื่อพัฒนาลายมือ
- ๔.๓ เขียนเติมคำหรือความที่ขาดหายไป เช่น คำ
ส่งสัมผัส คำรับสัมผัส คำเอก คำโท คำครุ คำลหุ คำสร้อย
ฯลฯ เพื่อทดสอบความเข้าใจของนักเรียนในด้านต่างๆ
- ๔.๔ เขียนอธิบายขยายความ
- ๔.๕ เขียนวิเคราะห์วิจารณ์
- ๔.๖ เขียนเรียงความ
- ๔.๗ เขียนคำประพันธ์ประเภทอื่นที่มิเนื้อหาเดียวกัน
- ๔.๘ เขียนตอบคำถาม

การเขียนทุกจุดประสงค์ ครูผู้สอนเลือกบทอาขยาน
มาประกอบได้ตามต้องการ หรือชี้แนะให้นักเรียนเลือกอาขยาน
บทที่เหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการเขียนมาประกอบตามที่เห็น
สมควร ทั้งนี้เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการค้นคว้า การอ้างอิง
การหยิบยกอาขยานมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียน และ

การทำกิจกรรมต่างๆ เช่น นักเรียนต้องการเขียนเรียงความ เรื่อง “ศิลปะไทยวัดได้ทั่วโลก” นักเรียนอาจนำอาขยานจาก เรื่อง “วัฒนธรรม” ของ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล อาขยาน บทหลัก ขึ้นมีรยมศึกษาปีที่ ๓ บทที่ ๒ มาเป็น “คำนำ” ของ เรียงความดังนี้

อนึ่งศิลปงามเด่นเป็นของชาติ เช่นปราสาทปรางค์ทองกันฉ่องใส
อีกคนตรึกร่ายลวดลายไทย วัดโลกได้ไทยนทอย่างแน่นนอน

ข้อควรระวังคือ การฝึกทักษะทุกด้านโดยการใช้อาขยาน เป็นสื่อประกอบนั้น อย่าให้นักเรียนทำมากจนเกิดความรู้สึก เบื่อหน่าย เอือมระอา จนเห็นอาขยานเป็นยาหโม้อใหญ่

ขั้นตอนการนำบทอาขยานไปใช้ประกอบการเรียน การสอน

- ก. ใช้นำเข้าสู่บทเรียน
- ข. ใช้ในขั้นสอน
- ค. ใช้สรุปบทเรียน

การนำบทอาขยานไปใช้ประกอบการเรียนการสอนทุก ขั้นตอน ครูต้องหาจุดเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่าง เนื้อหาที่จะสอนกับบทอาขยานให้ได้ แล้วดูความเหมาะสมว่าจะ นำไปใช้ในขั้นตอนใด จึงจะเกิดผลดีที่สุด

การนำบทอาขยานไปใช้ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

สมมติว่าครูจะสอนเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ในจุดประสงค์
ค่าเพื่อให้วิเคราะห์และวิจารณ์ได้ แม้ครูศึกษาดูแล้วทราบ
ว่าเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายเป็นเรื่องของการเกิดพระเกียรติสมเด็จพระ
พระบรมเชษฐาธิราชที่ทรงทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา
ของพม่าที่ตำบลตระพังตรุ

แม้เนื้อหาของเรื่องเป็นประวัติศาสตร์ที่แห้งแล้ง แต่
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสทรงสามารถ
สร้างสรรค์เรื่องให้มีชีวิตขึ้นมาได้อย่างน่าสนใจด้วยคำ
ประพันธ์ประเภทลิลิตสุภาพ คือ โคลงสุภาพและร่ายสุภาพ

อาขยานที่พอจะมีเกี่ยวข้องกับเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย คือ

๑. พุทธชาดกสร พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

๒. สยามานุสสติ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

๓. ผู้ชนะ ของ บุญเสริม แก้วพรหม อาขยานบทหลัก
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

๔. ไทยรวมกำลังตั้งมั่น พระราชนิพนธ์ในพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาขยานบทรอง ระดับ
ประถมศึกษา

บำรุงทั้งชาติศาสนา,

ให้อยู่จนสิ้นดินฟ้า;

วัฒนาเกิดไทย, ไชโย!

จบแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่อไปนี้
พอสังเขป

๑.๑ ขาติมีความสำคัญอย่างไร

๑.๒ เหตุใดจึงต้องช่วยกันรักษาเอกราชของชาติ
ไว้ให้คงอยู่สืบไป

๑.๓ ขาติใดทางเอเชียเคยรุกรานประเทศไทยและ
ผลเป็นอย่างไร

๑.๔ งานวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับยุทธหัตถี

๒. แจ้งนักเรียนว่าจะให้ดูสไลด์ เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย
ซึ่งจะถ่ายทอดเนื้อหาจากเรื่องที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรม
พระปรมาภิไธยในรทรงนิพนธ์ไว้ จำนวน ๔๐ ภาพ แล้วจะแบ่ง
กลุ่มให้วิเคราะห์ วินิจสาร จากลิลิตตะเลงพ่ายในหนังสือเรียน

๓. ฉายสไลด์ให้นักเรียนดูโดยเน้นจุดสำคัญที่จะมอบ
หมายงานทั้งหมด

๔. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม วิเคราะห์ วินิจสารจาก
ลิลิตตะเลงพ่ายใส่แผ่นใส เพื่อนำเสนอในคาบถัดไป ดังนี้

๔.๑ ประเภทของคำประพันธ์ ผังภูมิ พร้อม
ตัวอย่างจากเรื่องที่ยกมา

๔.๒ ยกคำประพันธ์ทั้งหมดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้าหงสาวดีและพระมหาอุปราชาพร้อมทั้งเขียนสรุปความสัมพันธ์

๔.๓ เขียนเส้นทางการเดินทัพของพม่าและการจัดทัพแบบตรีเสนาแก่กองของไทยให้เห็นตำแหน่งและหน้าที่ของแม่ทัพฝ่ายไทย

๔.๔ ยกคำประพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่บันทึกตอนพระทัยของพระมหาอุปราชา และคำประพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดพลังแค้นสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

๔.๕ ยกคำประพันธ์ทั้งหมดที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถในการมองการณ์ไกลและการวินิจฉัยกับเหตุการณ์การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและพระวันรัตวัดป่าแก้ว

๔.๖ วิเคราะห์ วิจัยสาร บทสุรบทที่โคกเผาข้าว และที่ตำบลตระพังตรุ ทุกแห่งทุกมุม

๕. ครุณาเนื้อหาเพลงปลุกใจติดที่ป้ายนิเทศในห้องเรียน

การประเมินผลการเรียนการสอน คือ สังเกตพฤติกรรมการร่วมร้องเพลงอาขยานปลุกใจ การตอบคำถาม ความตั้งใจหาข้อมูลจากสไลด์ และการทำงานกลุ่ม ตลอดจน

ความสนใจต่อเพลงปลุกใจซึ่งคิดไว้ที่ปลายนิ้ว

การนำบทอาขยานไปใช้ในชั้นสอน

จากสถานการณ์เดิม คือสอนเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย
จุดประสงค์ให้วินิจฉัย เพราะหัดสวดได้ กิจกรรมการเรียนการสอน
อาจดำเนินการได้ดังนี้

๑. ให้นักเรียนดูภาพยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระ
บรมศรรมาหาราชและพระมหาอุปราชา เป็นภาพสลักดี เห็น
ชัดเจนพระมหาอุปราชาถูกฟันด้วยพระอังกูศของสมเด็จพระ
บรมศรรมาหาราช ขณะที่แสดงภาพ ครูต้องบอกเล่าไปด้วย
ให้นักเรียนจะได้ฝึกเขียนหลังด้วย

“อุราวานร้าวแยก	พลสยบ
เอนพระทงศ์ลงทบ	ท้าวดิน
เหนือกคคชากนชบ	สังเวท
วายุวิฆาตมัสสูดสิ้น	สุ่ฟ้าแสวงสรวรค์”

๒. ครูนำสมมติเกี่ยวกับภาพที่ครูนำมาให้ดู เพื่อให้
ได้คำตอบว่า เป็นรูปยุทธหัตถีระหว่างใครกับใคร ผู้ใดชนะ
เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อใด นักเรียนทราบหรือไม่ว่ามีกวนนำประวัติ
ศาสตรียุคนี้มาแต่งเป็นวรรณคดี

๓. แจ้งให้เวียนว่าจะได้ดูสไลด์เรื่องผลิตภัณฑ์
ซึ่งจะถ่ายทอดเนื้อหาจากเว็บที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
บรมพระราชมานูโชดชาโธสถทรงมีพระไว้ จำนวน ๕๐ ภาพ
แล้วจะให้เด็กเรียนวิเคราะห์คำพูดหรือธรรมของสมเด็จพระมหาสมณ
มหาราชกับตัวผลิตภัณฑ์ ๕ ข้อ แล้วจึงจะแบ่งกลุ่มให้วิจัย วิเคราะห์
เรื่องผลิตภัณฑ์เป็นกลุ่มๆ

๔. ฉายสไลด์ให้เด็กเรียนรู้ โดยเน้นจุดสำคัญที่จะให้
นักเรียนวิเคราะห์และจุดที่จะบอกหมายจากทั้งหมด

๕. นำถาดขนมมาทูลเกล้าฯ ขึ้นพระมณฑปงานที่ ๑ ของ
ผู้แทน ที่จุดที่-สำคัญ ก-ง หรือ บทประพันธ์ ดังนี้



“ผู้แทน”

ก. เนื้อหาสาระสิ่งใดที่ควรใส่ใจ	ให้เรียนแล้วไปบอกเล่าด้วยนะ
คำที่เจอที่บอกเล่าด้วย	ให้พูดมันไว้มีชื่อเสียง

ข. เนื้อหาสาระสิ่งใดที่ควรใส่ใจ	ไม่บอกด้วยบอกด้วยบอกด้วยบอกด้วย
สิ่งใดที่บอกเล่าด้วยสิ่งใดที่บอกเล่า	จากเหตุที่บอกเล่าด้วยสิ่งใดที่บอกเล่า

ค. เนื้อหาสาระสิ่งใดที่ควรใส่ใจ	บอกด้วยบอกด้วยบอกด้วยบอกด้วย
คำที่เจอที่บอกเล่าด้วย	ให้บอกเล่าด้วยบอกด้วยบอกด้วย

- | | |
|--------------------------------|-----------------------------|
| ง. เมื่อทำการสิ่งใดใคร่ครวญคิด | เห็นถูกผิดแก้ไขให้พินิจผ่าน |
| ให้ส่องตรงตริคิดพิจารณา | บรรดาภวนกาวไกลไม่ล้าเคียด |
| จ. ความสำเร็จจะว่าใกล้ใกล้ที่ | จะว่าไกลฤกก็มีอยู่ให้เห็น |
| ถ้าจริงจังตั้งใจไม่ยากเย็น | และจะเป็นผู้ชนะตลอดกาล |

ของ บุญเสริม แก้วพรม

ขึ้นแผ่นใสให้นักเรียนวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจากที่ดูสไลด์ ตรงกับอาชยานข้อใด เพราะเหตุใด

๖. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป และย้ำให้ดูการนำเสนอผลงานของกลุ่มที่ ๕ ในคาบถัดไป

๗. ครูแจกเอกสารการแบ่งงานทั้ง ๖ กลุ่ม วิธีทำงาน และหัวข้องาน เช่นเดียวกับข้อ ๕.๑ - ๕.๖ (การใช้อาชยานนำเข้าสู่บทเรียน)

๘. ครูติดตามอาชยานเรื่องผู้ชนะไว้ที่ป้ายนิเทศ

การประเมินผลการเรียนการสอน คือ สังเกตความสนใจในการดูภาพ การฟังสิ่งที่ครูท่อง การสนทนาเกี่ยวกับภาพ ความตั้งใจหาข้อมูลจากสไลด์ เหตุผลและการเลือกคำตอบที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การทำงานกลุ่ม ตลอดจนความสนใจบทอาชยาน “ผู้ชนะ” ซึ่งติดไว้ที่ป้ายนิเทศ

การนำบทอาขยานไปใช้ในชั้นสรุปบทเรียน

จากสถานการณ์เดิม คือสอนเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย จุดประสงค์ให้วิจิ วิเคราะห์สารได้ กิจกรรมการเรียนการสอน อาจดำเนินไปดังนี้

ข้อ ๑-๓ ดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นตอนการนำบทอาขยาน ไปใช้ในชั้นสอน แต่ข้อ ๓ ไม่ต้องให้วิเคราะห์พฤติกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

๔. แจกสไลด์ให้นักเรียนดู โดยเน้นจุดที่จะมอบหมายงานทั้งหมด

๕. แจกเอกสารการแบ่งงานกลุ่ม ๖ ข้อเดิม (คาบเรียนถัดไป)

๖. นักเรียนนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้น นักเรียนและครูร่วมกันติชม ครูเสริมกำลังใจและเติมเต็มส่วนที่นักเรียนไม่ได้นำเสนอ

๗. ครูนำเสนอเกี่ยวกับคุณค่าของคนและสัตว์ที่ละสังขารไปแล้ว

๘. ครูขึ้นแผ่นใส บทอาขยานบทหลัก ขึ้นประณมศึกษาปีที่ ๔ พุทธศักราช

พฤษภาศร
โททนต์เสน่งคง
นรชาติวางวาย

อีกกุญชรอันปลดปลง
สำคัญหมายในกายมี
มลายสิ้นทั้งอินทรี

สถิตทั่วแต่ชั่วดี

ประดับไว้ในโลกา

พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

๙. ครูนำนักเรียนอ่านบทอาขยานสรุปบทเรียนเป็น
ทำนองเสนาะ

๑๐. นำนบทอาขยานสรุปบทเรียนไปติดไว้ที่ป้ายนิเทศใน
ห้องเรียน

การประเมินผลการเรียนการสอน คือ สังเกตความ
สนใจในการดูภาพ การฟังสิ่งที่ครูท่อง การสนทนาเกี่ยวกับ
ภาพ ความตั้งใจหาข้อมูลจากสไลด์ วิธินำเสนองานในกลุ่ม
ความถูกต้องและความไพเราะของการอ่านบทอาขยาน ความ
สนใจอ่านบทอาขยานที่ครูติดไว้ที่ป้ายนิเทศ

อนึ่ง การให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง ครูควร
ประเมินผลให้นักเรียนทราบทันที หรือให้นักเรียนร่วมกันประเมิน
หากมีการใช้เกณฑ์การประเมิน ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมตั้งแต่
ขั้นตอนของการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ประเมิน เพื่อให้นักเรียน
ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ซึ่งอาจทำ
ให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน แต่ไม่ควรผลักรับภาระการจัดทำ
ให้เป็นของนักเรียน เน้นเพียงให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิด

การนำบทอาขยานไปบูรณาการกับวิชาอื่นๆ

การนำบทอาขยานไปบูรณาการเข้ากับวิชาอื่นๆ จะทำให้

ผู้เรียนรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และอาจทำให้รู้สึกว่
บทเรียนน่าเรียน น่าสนใจยิ่งขึ้น ใกล้ชิดกับบทเรียนมากขึ้น

วิชาที่นำบทอาขยานไปบูรณาการได้ อาทิ

๑. การงานพื้นฐานอาชีพ (กพอ.)
๒. สร้างเสริมลักษณะนิสัย (สสน.)
๓. สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.)
๔. ภาษาไทยซึ่งเป็นวิชาเล็กทั้งหมด เช่น ท.๐๗๑

ท.๐๒๑ ท.๐๓๑ ท.๐๓๒ ท.๐๑๑ ท.๐๖๑

๕. พระพุทธศาสนา
๖. ประวัติศาสตร์
๗. ทศศิลป์
๘. ดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย

ขั้นตอนของการนำบทอาขยานไปบูรณาการเข้ากับ
วิชาอื่น

- ก. ให้นำเข้าสู่บทเรียน
- ข. ใช้ในขั้นสอน
- ค. ใช้สรุปบทเรียน

การนำบทอาขยานไปบูรณาการกับวิชาใด ครูผู้สอนจะ
ต้องหาความสัมพันธ์ หาจุดเชื่อมโยงของเนื้อหาวิชาที่จะสอน
กับบทอาขยานให้เหมาะสม และเกิดผลดีที่สุด

การนำบทอาขยานไปบูรณาการกับวิชาอื่นๆ ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

สมมุติว่าครูจะสอนวิชาการทำงานพื้นฐานอาชีพ จุดประสงค์
คือ นักเรียนจะต้องรู้ตรงไตรรงค์ได้ เมื่อพิจารณาบทอาขยานแล้ว
บทที่นำมาสัมพันธ์กับการประดิษฐ์ตรงไตรรงค์ได้ มีดังนี้

๑. รักเมืองไทย ของ นภลัย สุวรรณธาดา บทอาขยาน
บทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

๒. เพลงชาติ ของ นภลัย สุวรรณธาดา บทอาขยาน
บทรอง ระดับประถมศึกษา

หากครูต้องการใช้บทอาขยานบูรณาการกับวิชาอื่นในชั้น
ต่างๆ ของการสอนก็ได้ เช่น เมื่อนักเรียนและครูทักทายกันแล้ว
กิจกรรมการเรียนรู้การสอนอาจเป็นดังนี้ ครูแจ้งว่าวันนี้จะประดิษฐ์
ของใช้ที่มีคุณค่าแก่ทุกคนอาจให้นักเรียนทายว่าเป็นอะไร แล้วครู
เฉลยด้วยเสภาบทนี้

๒. ครูขับเสภาบทอาขยานเพลงชาติหรือเปิดเทป
บทอาขยาน ๑ บท

ธงชาติไทยไกวกวัดสะบัดพลิ้ว

แล้วรั้วรั้วสลั้งงามเป็นสามสี

ผ้าผืนน้อยบางเบาเพียงเท่านั้น

แต่เป็นที่รวมชีวิตและจิตใจ

๓. ครูให้นักเรียนช่วยกันตอบว่าเราจะประดิษฐ์อะไร (ธงชาติไทย)

๔. ชมเชยนักเรียนแล้วเริ่มประดิษฐ์ธงหรือยังไม่ให้ประดิษฐ์แต่ทำกิจกรรมข้อ ๕. ดัก

๕. ครูถามนักเรียนว่า “ธงชาติไทย” มีสามสี คือ สีอะไร แต่ละสีมีความหมายอย่างไรและ “ธงชาติไทย” เรียก ว่าอย่างไรได้สัก เมื่อนักเรียนตอบคำถามตามสมควรแล้ว ครูถามนักเรียนว่าจะให้ฟังเพลงอะไร นักเรียนจะได้ทราบ ว่า คำตอบของนักเรียนถูกต้องหรือเปล่าว่

๖. ครูอ่านทำนองเสนาะ ร้องเพลงสรรเสริญ หรือเปิดเทป ให้นักเรียนฟังบทอาขยาน รักเมืองไทย บทที่ ๑ เพียง ๑ บท ดังนี้

ธงไตรรงค์	เป็นธงสามสี
ทั้งสามสิ่งนี้	เป็นทิวเขา
สีแดงคือชาติ	สีขาวศาสนา
น้ำเงินงามตา	พระมหากษัตริย์ไทย

๗. ในขณะที่นักเรียนได้ฟังการอ่านทำนองเสนาะหรือ การขับร้องเพลงถึงช่วงแต่ละสีคืออะไร ครูคลี่กระดาษสีนั้นๆ ซึ่งครูนำมาให้นักเรียนประดิษฐ์ “ธงไตรรงค์” ให้นักเรียนดู

๘. นักเรียนและครูสรุปร่วมกันอีกครั้งว่าธงชาติไทย เรียกว่า “ธงไตรรงค์” ก็เพราะมี ๓ สี คือ สีแดง หมายถึง ชาติ สีขาว หมายถึง ศาสนา และสีน้ำเงิน หมายถึง พระมหากษัตริย์

๙. บอกนักเรียนว่า ถ้าตั้งใจประดิษฐ์ธงไตรรงค์ได้คงสวยงามและใช้เวลาไม่มาก ครูจะสอนให้นักเรียนขับเสภาหรือร้องเพลงสอดคล้องตามความต้องการของนักเรียน

๑๐. นักเรียนประดิษฐ์ธงตามขั้นตอน

๑๑. สอนนักเรียนร้องเพลงหรือขับเสภาตามท่อนนักเรียนเลือก (ถ้ามีเวลาเหลือ)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนข้อ ๑-๒ คือ การใช้เทปฉายยานนำเข้าสู่บทเรียน ข้อ ๕-๗ คือ ใช้บทฉายยานในขั้นสอน และในข้อ ๑๑ คือ ใช้บทฉายยานสรุปบทเรียน

หากกิจกรรมในข้อ ๔ นักเรียนประดิษฐ์ธงเลย กิจกรรมในข้อ ๕-๖ คือการใช้บทฉายยานสรุปบทเรียน ดังนี้เป็นต้น

วิชาอื่นๆ ก็สามารถนำบทฉายยานไปบูรณาการได้ในลักษณะที่กล่าวมาแล้วจึงขอยกตัวอย่างเพียงบทฉายยานที่สัมพันธ์กับวิชาต่างๆ พอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

วิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย เนื้อหาที่เกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม ซึ่งจะให้บทฉายยานเท่าเดียวกับวิชาพระพุทธศาสนา และวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.) บางช่วงได้ เช่น

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

ก. ความกตัญญู

- แมวเหมียวแยกเขี้ยวถึงฟัน ของ ทัด เปரியู
บทอาขยานบทหลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

แมวเอ๋ยแมวเหมียว

รูปร่างประเปรียวเป็นนักหนา

ร้องเรียกเหมียวเหมียวเดี๋ยวก็มา

เคล้าแข้งเคล้าขาน่าเอ็นดู

รู้จักเอารักเข้าตักตัง

คำคำซำนั่งระวังหนู

ควรนับว่ามีนุกตัญญู

พอดูอย่างไวใส่ใจเอ๋ย

- ฝนตก แดดออก ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

ฝนตกแดดออก

นกกระจอกแปลกใจ

โผบินบินไป

ไม่รู้หนทาง

ไปพบมะพร้าว

นกหนาวครวญคราง

พื้มะพร้าวใจกว้าง
ขอพักสักวัน
ฝนตกแดดออก
นกกระจอกพักผ่อน
พอหายเหนื่อยอ่อน
บินจรผายผัน
ขอบใจพื้มะพร้าว
ถึงคราวช่วยกัน
น้ำใจผูกผัน
ไม่ลืมบุญคุณ

วิชานาฏศิลป์ไทย สามารถนำบทอาขยานทุกบทไปให้นักเรียนฝึกดีทำตามบทได้ โดยเฉพาะบทอาขยานระดับมัธยมศึกษา มีบทที่มาจากละครและบทที่แสดงท่าทางได้มากมายหลายบท เช่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ “รามเกียรติ์” พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ “พระสุริโยทัยขาดคอช้าง” พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “บทเสภาสามัคคีเสวก” พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “พระอภัยมณี” พระสุนทรโวหาร (ภู่) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ “ขุนช้างขุนแผน” ฉบับหอสมุดแห่งชาติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ “ธรรมาธรรมะ

สงคราม” พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “อิเหนา”
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕
“มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร” เจ้าพระยาพระคลัง
(หน) “ลิลิตตะเลงพ่าย” สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ
ปรมาวุธดิอินทร์ ขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ “ขุนช้างขุนแผน”
ฉบับหอสมุดแห่งชาติ

วิชาดนตรีไทย สามารถนำทฤษฎานี้ไปใช้ได้ทุกบท
เพราะเพลงไทยที่บรรจุไว้ มีทั้งเพลงลำเนียงเขมร พม่า ลาว
มอญ ฯลฯ





คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ วก ๑๓๐/๒๕๕๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือการใช้บทอาขยาน
ภาษาไทยประกอบการเรียนการสอน
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบให้นักเรียนระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศท่องบทอาขยาน
โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
วิชาภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนรู้คุณค่าและซาบซึ้งในความ
ไพเราะของบทร้อยกรองนั้น กรมวิชาการได้ดำเนินการจัดพิมพ์
หนังสือบทอาขยานภาษาไทย ระดับประถมศึกษาและมัธยม-
ศึกษา พร้อมทั้งจัดทำแถบบันทึกเสียงการอ่านทำนองเสนาะ
บทอาขยานภาษาไทยแจกโรงเรียนระดับประถมศึกษาและ
ระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ฟัง
กลวิธีการอ่านทำนองเสนาะที่ถูกต้องและไพเราะ และเพื่อให้

ครูสามารถนำบทอาขยานภาษาไทยไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ยิ่งขึ้น จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือการใช้บทอาขยานภาษาไทยประกอบการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังรายชื่อต่อไปนี้

- | | |
|---|---------------------------------|
| ๑. อธิปไตยกรมวิชาการ | กรรมการที่ปรึกษา |
| ๒. รองอธิบดีกรมวิชาการ | กรรมการที่ปรึกษา |
| (นายสาโรช วัฒนสโรช) | |
| ๓. ศาสตราจารย์จู่ปะนิย์ นาครทรรพ | ประธานกรรมการ |
| ๔. นางมาลินี ผลไธการ | รองประธานกรรมการ |
| ๕. นางสุดจิตต์ ดุริยประณีต | กรรมการ |
| ๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัยรัตน์ อติศัพท์ | กรรมการ |
| ๗. นางโสฬส กาญจนากา | กรรมการ |
| ๘. นางกาญจนา รอดเชื้อ | กรรมการ |
| ๙. นายสมปอง พรหมเปี่ยม | กรรมการ |
| ๑๐. นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ | กรรมการ |
| ๑๑. นางสาวพริ้มเพรา คงชนะ | กรรมการและเลขานุการ |
| ๑๒. นางขวัญจิต พิจฉิก | กรรมการและผู้ช่วย-
เลขานุการ |
| ๑๓. นางสาวสมควร เพ็ชรพิทักษ์ | กรรมการและผู้ช่วย-
เลขานุการ |

ให้คณะกรรมการนี้มีหน้าที่จัดทำคู่มือการใช้บท
อาชญาภาษาไทยประกอบการเรียนการสอนระดับประถม
ศึกษาและมัธยมศึกษา โดยได้รับรางวัลตามระเบียบกระทรวง
ศึกษาธิการว่าด้วยการให้รางวัลหรือค่าตอบแทนผู้จัดทำ
หลักสูตร หนังสือ หรือคู่มือที่ใช้ในการเรียนการสอน พ.ศ.
๒๕๒๓

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๓



(นายทองคูณ หงส์พันธุ์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

อธิบดีกรมวิชาการ	(นายถาวร ชลิตา)
รองอธิบดีกรมวิชาการ	(นายสาโรช วัฒนศิริ)
ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ	(นายวันชัย รอดจ่าย)

ผู้เขียน

- บทที่ ๑ ภาษานวน : ภาษาร่วมทางวัฒนธรรม
นางสาวปริญญ์ ฤทธิเจริญ
- บทที่ ๒ การท่องเที่ยวทางภาษาภาษาไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วไลยรัตน์ กติแพทย์
- บทที่ ๓ การใส่ทำนองเพลงไทยในการขับร้องบทอาขยาน
นางสุดจิตต์ คุวิทย์ระณี
นายสมปอง พรหมเยี่ยม
นางสาวพริ้มเพรา คงชนะ
- บทที่ ๔ การนำบทอาขยานภาษาไทยไปใช้ประกอบการ
เรียนการสอน
นางกาญจนา รอดใจ

บรรณาธิการที่ปรึกษา

นางมาลีณี ฝิโลระการ

นางโสฬส กาญจนาวา

บรรณาธิการ

นางสาวพริ้มเพรา คงชนะ

ภาพปกและภาพประกอบ

นางสาวพรรณมณี ชูเขาวน





